



МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗАР
ПАРЛАМЕНТЫН СУДАЛГАА,
ХӨГЖЛИЙН ХҮРЭЭЛЭН

**ЗОХИОГЧИЙН ЭРХ, ТҮҮНД ХАМААРАХ ЭРХ, ОЮУНЫ БҮТЭЭЛИЙГ
ХАМГААЛАХ**

Судалгааны төрөл: **Лавлагаа мэдээлэл**
Судалгааны код: **СТ- 25/415**
Огноо: **2025.08.07**

ЗАХИАЛАГЧ: УИХ-ын гишүүн Л.Мөнхбаясгалан

Хянасан: Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга Д.Онолт
Судалгааны хэлтсийн дарга Г.Гэсэр
Судалгааны хэлтсийн зөвлөх Г.Билгээ

Судалгаа удирдсан: Судалгааны хэлтсийн дарга Г.Гэсэр

Судлаач: М.Нямжаргал

Улаанбаатар хот
2025

АГУУЛГЫН ТОВЬЁГ

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ	ii
ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ	ii
Удиртгал	1
НЭГ. УЛС ОРНУУДЫН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ	2
1.1. Зохиогчийн эрхээр хамгаалагдах бүтээл	2
ХОЁРДУГААР бүлэг. ЗОХИОГЧИЙН ЭРХИЙН хамгааллын БАЙГУУЛЛАГА, ХАРИУЦЛАГА....	7
2.1. Зохиогчийн эрхийн байгууллага	7
2.2. Зохиогчийн эрх зөрчигчид хүлээлгэх хуулийн хариуцлага	12
ГУРАВ.цахим орчин дахь зохиогчийн эрхийн хамгаалалт	21
3.1. Зохиогчийн эрхийн техникийн хамгаалалтын арга хэмжээ	21
3.2. Контент устгуулах мэдэгдэл	23
ДӨРӨВ. СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН	27
Ном зүй	28

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

АНУ	Америкийн Нэгдсэн Улс
БНФУ	Бүгд Найрамдах Франц Улс
БНХАУ	Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс
БНЭУ	Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улс

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1: Зохиогчийн эрхээр хамгаалагдах бүтээл.....	2-5
Хүснэгт 2: Зохиогчийн эрхийн байгууллага	7-12
Хүснэгт 3: Зохиогчийн эрхийн эрүүгийн болон зөрчлийн хариуцлага.....	13-20
Хүснэгт 4: Зохиогчийн эрхийн техникийн хамгаалалтын арга хэмжээ	21-23
Хүснэгт 5: Контент устгуулах мэдэгдлийн тогтолцоо	24-26

УДИРТГАЛ

Улсын Их Хурлын гишүүн Л.Мөнхбаясгалангийн 2025 оны 05 дугаар сарын 01-ний өдрийн УИХ-03/5478 дугаартай албан бичгээр ирүүлсэн захиалгын дагуу “Зохиогчийн эрх, түүнд хамаарах эрх, оюуны бүтээлийг хамгаалах” талаарх судалгааг Улсын Их Хурлын Тамгын газрын дэргэдэх Парламентын судалгаа, хөгжлийн хүрээлэнд гүйцэтгэв.

Судалгааны зорилго: Гадаад улс орны зохиогчийн эрх, түүнд хамаарах эрх, оюуны бүтээлийг хамгаалах хуулийн онцлог зохицуулалттай холбоотой эрх зүйн орчныг харьцуулан судлах.

Судалгааны хамрах хүрээ: Зохиогчийн эрх, түүнд хамаарах эрх, оюуны бүтээлийг хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ, субъектийн чиг үүргийн талаарх Америкийн Нэгдсэн Улс (цаашид АНУ), Их Британи, Умард Ирландын Нэгдсэн Хаант Улс (цаашид Их Британи), Бүгд Найрамдах Франц Улс (цаашид БНФУ), Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс (цаашид БНХАУ), Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улс (цаашид БНЭУ)-н холбогдох хууль эрх зүйн орчны зохицуулалтыг судална.

Судалгааны ажлын бүтэц: Судалгааны тайлан үндсэн гурван хэсэгтэй байна. Үүнд:

1. Улс орнуудын эрх зүйн зохицуулалт;
2. Зохиогчийн эрхийн хамгааллын байгууллага, хариуцлага;
3. Цахим орчин дахь зохиогчийн эрхийн хамгаалалт.

Судалгааны арга зүй: Судалгааг тухайн улсын холбогдох хууль тогтоомжийн хүрээнд харьцуулан судлах, нэгтгэн дүгнэх арга зүйг ашиглан гүйцэтгэв.

Түлхүүр үг: *зохиогчийн эрх, хамтын удирдлагын байгууллага, шүүх, техникийн хамгаалалтын арга хэмжээ, контент устгуулах мэдэгдэл.*

Key words: *copyright, collective management organization, court, technical protection measures, notice-and-takedown.*

НЭГ. УЛС ОРНУУДЫН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ

1.1. Зохиогчийн эрхээр хамгаалагдах бүтээл

Судалгаанд хамруулсан улсуудын хууль тогтоомжийг харьцуулан судлахад Монгол Улс, АНУ, Их Британи, БНХАУ, БНЭУ-д Зохиогчийн эрхийн тухай хуулиар зохицуулсан бол БНФУ-ын хувьд Оюуны өмчийн тухай хуулиар зохицуулсан байна.

Мөн судалгаанд хамруулсан улсууд нь утга зохиол, дуу хөгжим, кино болон бусад төрлийн дүрс бичлэг, инженер болон архитектор, дуу бичлэг, байр зүйн зургийн бүтээлүүдийг нийтлэг байдлаар зохиогчийн эрхэд хамааруулдаг бол зарим улс орны хувьд өөрсдийн улсын онцлог шинж чанараас хамааран зохиогчийн эрхээр хамгаалагдах зарим бүтээлийг ялгаатай авч үзэж байна. Жишээлбэл, БНФУ-ын хувьд хувцас, дизайн, тансаг зэрэглэлийн үнэртэй ус зэргээрээ алдартай олон брэнд байдаг тул Оюуны өмчийн тухай хуулийн L112-2 дугаар зүйлийн L112-2-н 14 дэх хэсэгт заасны дагуу улирлын болон тансаг зэрэглэлийн хувцас, тэдгээрийн загвар хийц, түүхий эд, үйлдвэрлэлийн нууц зэрэг багтдаг¹ бол БНХАУ-ын хувьд Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.3 дахь хэсэгт заасны дагуу уламжлалт урлагийн нэгэн төрлийг хуулиар хамгаалсан байна.

Хүснэгт 1: Зохиогчийн эрхээр хамгаалагдах бүтээл

№	Улсын нэр	Хуулийн нэр	Хуулийн зохицуулалт
1	Монгол Улс	Зохиогчийн эрхийн тухай хууль ²	<p>Хуулийн 6 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрхээр дараах бүтээлийг хамгаална. Үүнд:</p> <ol style="list-style-type: none">шинжлэх ухаан, утга зохиолын аман болон бичмэл бүх төрлийн бүтээл;хөгжмийн урлагийн үгтэй болон үггүй бүх төрлийн бүтээл;дүрслэх урлаг, уран баримал, график урлагийн бүх төрлийн бүтээл, эдгээрийн зураг төсөл;уран барилга, цэцэрлэгт хүрээлэн, ногоон байгууламж, цогцолбор болон архитектурын бусад бүтээл;чимэглэх болон хавсарга урлаг, тайз чимэглэлийн бүх төрлийн бүтээл, эдгээрийн зураг төсөл;жүжиг, бүжиг, уран нугаралт, пантомим зэрэг тайзны урлагийн бүх төрлийн бүтээл;гэрэл зургийн болон түүнтэй төсөөтэй аргаар туурвисан бүх төрлийн бүтээл;кино урлагийн болон дуу авиа бүхий дүрст бүтээл;газрын зураг, атлас болон архитектурын зураг төсөл, хар зураг, бүдүүвч, диаграмм, гурван хэмжээст илэрхийлэл зэрэг шинжлэх ухаан, техникийн шинжтэй тайлбар зураг;компьютерын программ;үүсмэл бүтээл;

¹ Олон улсын брэндийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх, брэнд бий болгож буй компаниудад зөвлөгөө өгөх зэрэг чиглэлд үйл ажиллагаа эрхэлдэг олон улсын брэндийн зөвлөхийн байгууллага болох Interbrand компаниас зарласан дэлхийн топ 100-н брэндийн жагсаалтад БНФУ-ын Louis Vuitton, Hermas Paris, Chanel, L'Oréal Paris, Dior зэрэг брэндүүд багтсан байна. Хандах линк: <https://interbrand.com/best-global-brands/>

² Монгол Улс, Зохиогчийн эрхийн тухай хууль (2021). Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16230812154721>

			12. мэдээллийн сан; 13. материалыг нь сонгон түүвэрлэх, байршуулах зэргээр бүтээлч үйл ажиллагааны үр дүнд бий болсон, өөрийн бүтэц агуулгаараа бүтээлд тооцогдох тайлбар толь, лавлах, зохиолын цоморлог, түүвэр зохиол болон эмхэтгэлийг ойлгодог.
2	АНУ	АНУ-ын Зохиогчийн эрхийн тухай хууль ³	Хуулийн 102 дугаар зүйлд заасны дагуу энэ хуулиар хамгаалагдах зохиогчийн эрхийн бүтээл нь бодитоор ямар ч төрлийн хэлбэр дүрстэйгээр бүтээгдсэн, эсхүл ирээдүйд бүтээгдэж болох бөгөөд зохиогчийн эрхийн бүтээл нь хуулбарлагдах, хүний таван мэдрэхүйгээр мэдрэгддэг байх шаардлагыг тусгажээ ⁴ . Дараах зохиогчийн эрхийн бүтээлийг хуулийн хамгаалалтад багтаадаг. Үүнд: <ol style="list-style-type: none"> 1. утга зохиолын бүтээл; 2. хөгжмийн бүтээл, мөн дууны үг; 3. драмын бүтээл, ая; 4. үггүй жүжиг (pantomimes) болон бүжгийн бүтээл; 5. уран сайхны зураг, дүрслэх урлагийн болон уран баримлын бүтээл; 6. хөдөлгөөнт зураг, болон бусад дүрс бичлэгийн бүтээл; 7. дуу бичлэг; 8. архитектурын бүтээлийг багтаадаг.
3	Их Британи	Зохиогчийн эрх, загвар болон патентын тухай хууль ⁵	Хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрх нь зохиогчийн өмч бөгөөд дараах бүтээлийг хуулиар хамгаалахаар зохицуулжээ. Үүнд: <ol style="list-style-type: none"> 1. эх хувиараа⁶ байгаа утга зохиолын, драмын, хөгжмийн, эсхүл дүрслэх урлагийн бүтээлүүд; 2. дуу бичлэг, кино, эсхүл нэвтрүүлэг; 3. хэвлэгдсэн ном зохиолын хэвлэл.
4	БНФУ	Оюуны өмчийн тухай хууль ⁷	Хуулийн L112-2 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрхийн оюуны бүтээлд дараах зүйлсийг тусгайлан авч үзнэ. Үүнд:

³ АНУ, Copyright Law (2024). Хандах: <https://www.copyright.gov/title17/title17.pdf>

⁴ Хуулийн 102 дугаар зүйлд заасан зарим зүйлсийг тодруулах шаардлагатай байна. "... бодитоор ..." гэдэг нь зохиогчийн санааг хуулиар хамгаалахгүй бөгөөд зохиогчийн эрхийн бүтээл нь зохиогчийн оюун санаанаас урган гарч, тухайн бүтээл нь амьдралд биет болон биет бус байдлаар бүтээгдсэн байхыг ойлгоно. Жишээлбэл, зохиогчийн компьютер бүтээх санааг нь хуулиар хамгаалахгүй бөгөөд зохиогчийн бүтээсэн компьютерыг нь хуулиар хамгаална гэсэн утгатай. "... ямар ч төрлийн хэлбэр дүрстэйгээр бүтээгдсэн, эсхүл ирээдүйд бүтээгдэж болох ..." гэдэгт зохиогчийн эрхийн бүтээл нь хүнтэй харьцах, техник тоног төхөөрөмжтэй харьцах гэх мэт ямар ч төрлийн байж болох тухай юм. Жишээлбэл, ном нь хүнтэй харьцдаг бол машины тоног төхөөрөмж, хэрэгсэл нь машинтай харьцдаг гэх мэт. "... хүний таван мэдрэхүйгээр мэдрэгддэг байх ..." гэдэгт зохиогчийн эрхийн бүтээл нь бодитоор бүтээгдсэн байх бөгөөд улмаар хүн түүнийг харж, сонсож, мэдэрч, хүрч, амтлах боломжтой байхыг ойлгодог. Жишээлбэл, жүжгийг хүн харж, сонсох боломжтой гэх мэт.

⁵ Их Британи, Copyright, Designs and Patents Act (1988). Хандах: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/60180c2b8fa8f53fc62c5897/Copyright-designs-and-patents-act-1988.pdf>

⁶ 1916 оны University of London Press v. University Tutorial Press хэргийг Их Британийн Дээд шүүх шийдвэрлэхдээ "... эх хувиараа гэдэг нь өөр хэн нэгэн этгээдээс хуулбарлагдаагүй, зөвхөн зохиогчийн өөрийнх нь бүтээсэн зүйл байх ёстой" гэж дүгнэсэн бөгөөд хуулийн заалтыг үзвэл эх хувиараа гэдэг нь хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасан бүтээл нь өөр хэн нэгэн этгээдээс бус, зөвхөн зохиогчийн бүтээсэн зүйлсийг ойлгож байна. Хандах: <https://www.theipmatters.com/post/university-of-london-press-v-university-tutorial-press>

⁷ БНФУ, Intellectual Property Code (1992). Хандах: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006069414/LEGISCTA000006161634/2025-06-29/#LEGISCTA000006161634

			<ol style="list-style-type: none"> 1. Ном, товхимол болон бусад утга зохиолын, урлагийн болон шинжлэх ухааны бичвэрүүд; 2. Хурал, илтгэл, номлол, өмгөөллийн үг болон үүнтэй ижил шинж чанартай бусад бүтээлүүд; 3. Жүжиг, эсхүл уянгын жүжиг бүтээлүүд (dramatico-musical work); 4. Бүжгийн бүтээл, циркийн үзүүлбэр болон үйлдэл, үггүй жүжиг, бичгэн болон өөр хэлбэрээр тогтсон хэрэгжилт; 5. Үгтэй болон үггүй хөгжмийн зохиолууд; 6. Дуу дүрсний бүтээлийн хувьд дуутай, эсхүл дуугүй кино зураг авалтын бүтээл; 7. Зураг, уран зураг, барилга, уран баримал, сийлбэр, чулуун сийлбэрийн бүтээлүүд; 8. График болон харагдах байдлын загвар хийцийн бүтээлүүд (typographic works); 9. Гэрэл зургийн бүтээлүүд болон гэрэл зурагтай адил аргаар ашиглагддаг бүтээлүүд; 10. Хэрэглээний урлагийн бүтээлүүд (works of applied arts); 11. Тайлбар зураг, газарзүйн зураг; 12. Газарзүй, байрзүй, архитектур, шинжлэх ухаантай холбоотой хуванцар бүтээл болон төлөвлөгөө, бүдүүвч; 13. Программ хангамж, бэлдэц загварын материалууд; 14. Улирлын хувцас загвар болон гоёл чимэглэлийн үйлдвэрлэлийн нээлтүүд.
5	БНХАУ	БНХАУ-ын Зохиогчийн эрхийн тухай хууль ⁸	<p>Хуулийн 3 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрхийн бүтээл гэдэгт утга зохиол, урлаг, байгалийн шинжлэх ухаан, нийгмийн шинжлэх ухаан, инженерийн технологи болон түүнтэй ижил төстэйгөөр илэрхийлэгдсэн дараах зүйлсийг ойлгоно. Үүнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бичмэл бүтээл; • Аман бүтээл; • Хөгжмийн, драмын, quyi (хятадын уламжлалт урлаг), бүжгийн найруулга, уран нугаралтын бүтээлүүд; • Уран сайхны урлаг (fine art), архитектурын бүтээлүүд; • Гэрэл зургийн бүтээлүүд; • Кино зураг авалт болон кино зураг авалттай төстэй аргаар бүтээгдсэн бүтээлүүд (cinematographic works and works created in a way similar to cinematography); • Инженерийн загвар болон бүтээгдэхүүний загварын зураглал, хар зураг болон бусад график, загвар бүтээлүүд; • Компьютерын программ хангамж; • Хуулиар болон захиргааны журмаар тусгайлан заасан бусад бүтээлүүдийг ойлгоно.

⁸ БНХАУ, Copyright Law of the People's Republic of China (2010). Хандах: https://english.www.gov.cn/archive/laws_regulations/2014/08/23/content_281474982987430.htm

6	БНЭУ	Зохиогчийн эрхийн тухай хууль ⁹	<p>Хуулийн 13 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрхэд дараах төрлийн бүтээлийг багтаана. Үүнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Эх хувиараа байгаа утга зохиолын, драмын, хөгжмийн болон урлагийн бүтээл байх; • Кино авалтын кинонууд (cinematograph films); • Дуу бичлэгүүдийг багтаана.
---	------	--	---

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулснаар

Судалгаанд хамруулсан улсуудын зохиогчийн эрхээр хамгаалагдах бүтээлийн жагсаалтаас үзвэл дараах зохицуулалтууд онцлог байна. Үүнд:

- АНУ-ын эдийн засагт кино урлагийн салбар ихээхэн нөлөө үзүүлж, томоохон байр суурийг эзэлдэг¹⁰ бөгөөд тухайн салбарын хөгжил дэвшилтэй холбоотойгоор хуулийн 102 дахь зүйлийн 102.6 дахь хэсэгт зааснаар “хөдөлгөөнт зураг, ...”-г хуулийн хамгаалалтад хамруулахаар зохицуулсан байна.
- БНФУ нь урлаг соёл, хувцасны дизайн, гоёл чимэглэлийн эд зүйлс, суут сэтгэгчид зэрэг зүйлсээрээ алдартай¹¹ бөгөөд L112-2.2 дахь хэсэгт зааснаар “хурал илтгэл, номлол, өмгөөллийн үг болон үүнтэй ижил шинж чанартай бусад бүтээлүүд”, L112-2.14 дэх хэсэгт зааснаар “улирлын хувцас, загвар болон гоёл чимэглэлийн үйлдвэрлэлийн нээлтүүд ...”-г зохицуулсан байна.
- БНХАУ нь хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.3 дахь хэсэгт заасны дагуу “... күй (quyi) ...” гэх өөрийн улсын эртний уламжлал болсон бүжгийг зохиогчийн эрхийн бүтээлд хамруулж, хамгаалахаар зохицуулсан байна.
- Их Британи, БНЭУ-д хуулиар “... эх хувиараа ...” гэж дурдсан нь зохиогчийн эрхийн хуулиар хамгаалагдах бүтээл нь өөр хэн нэгэн этгээдээс эх сурвалжгүй, зөвхөн зохиогчийн бүтээл байхыг тодотгож байна¹².

Судалгаанд хамрагдсан улс орнуудын зохиогчийн эрхийн хууль тогтоомж нь утга зохиол, урлаг, хөгжим, кино, дуу бичлэг, архитектур зэрэг нийтлэг бүтээлийг хамгаалдаг боловч тус бүрийн эрх зүйн уламжлал, соёлын өв, эдийн засгийн чиг хандлагаас шалтгаалан ялгаатай онцлогтой байна. Англо-саксоны эрх зүйн уламжлалтай Их Британи, Энэтхэг нь бүтээл “эх хувиараа” байх шаардлагыг онцлон бүтээлийн гарал үүслийг тодруулдаг бол АНУ нь кино урлаг, дуу дүрсний бүтээлд онцгой ач холбогдол өгсөн нь тус улсын кино үйлдвэрлэл (Hollywood)-ийн нөлөөтэй холбоотой. Эх газрын эрх зүйн уламжлалтай Франц нь хэрэглээний болон тансаг үйлдвэрлэлийн салбар, илтгэл, өмгөөллийн үг зэрэг өргөн хүрээг зохиогчийн

⁹ БНЭУ, The Copyright Act (1957). Хандах: <https://www.copyright.gov.in/Documents/Copyrightrules1957.pdf>

¹⁰ Кино урлагийн салбарт эрх зүйн болон хуулийн этгээдийг хууль ёсны эрх ашгийг хамгаалахаар байгуулагдсан Хөдөлгөөнт зургийн холбоо (Motion Picture Association)-с зарласан мэдээллээс үзвэл АНУ-ын кино урлаг, телевизийн салбар нь 2,032,000-н ажлын байрыг бий болгож, 229,000,000,000 ам.долларын цалин хөлсийг ажилтнууддаа олгодог бөгөөд кино зураг авалт хийгдэх үедээ тухайн бүс нутагтаа 670,000 ам.доллар, их төсөвтэй зураг авалтын үед 1,300,000 ам.долларын орлого оруулдаг бөгөөд бид Hollywood, Disneyland, Universal гэх мэт алдартай компаниуд кино урлагийг бүтээдэг. Хандах: <https://www.motionpictures.org/advocacy/driving-local-economies/production-incentives/#:~:text=Film%2C%20television%2C%20and%20streaming%20productions,Incentives%20in%20Canada%20and%20Europe.>

¹¹ Олон улсын брэндийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх, брэнд бий болгож буй компанид зөвөлгөө өгөх зэрэг чиглэлд үйл ажиллагаа эрхэлдэг олон улсын брэндийн зөвлөхийн байгууллага болох Interbrand компаниас зарласан дэлхийн топ 100-н брэндийн жагсаалтад БНФУ-ын Louis Vuitton, Hermes Paris, Chaneel, L'Oréal Paris, Dior зэрэг хувцасны брэндүүд багтсан байна. Хандах: <https://interbrand.com/best-global-brands/>

¹² 1991 оны Feist Publications, Inc. v. Rural Tel. Serv. Co., хэргийг АНУ-ын шүүх шийдвэрлэхдээ “... эх хувиараа гэдэг нь бусад бүтээлээс хуулбарлагдаагүй байх, зөвхөн зохиогчийн өөрийнх нь бүтээл байна ...” тодорхойлсон байна. Хандах: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/499/340/>

эрхээр хамгаалж, соёлын өвөрмөц онцлогийг шингээсэн байдаг. Харин Хятад нь өргөн хүрээний бүтээлийг хуульчилснаас гадна уламжлалт урлагийн төрөл болох *quyi*-г зохиогчийн эрхийн хамгаалалтад багтааж, соёлын өвийн эрх зүйн баталгааг бий болгосон бол Энэтхэг нь бүтээлийн ангиллыг харьцангуй хязгаарлагдмал байдлаар тодорхойлж, тодорхой өвөрмөц бүтээлийг тусгайлан хамгаалсан зохицуулалт харьцангуй хомс байна.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. ЗОХИОГЧИЙН ЭРХИЙН ХАМГААЛЛЫН БАЙГУУЛЛАГА, ХАРИУЦЛАГА

2.1. Зохиогчийн эрхийн байгууллага

Зохиогчийн эрхийн эрх зүйн харилцааг зохицуулах, хуулийн хэрэгжилтийг хангах, зохиогчийн эрх эзэмшигчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах чиг үүрэгт хамтын удирдлагын байгууллага, төрийн захиргааны байгууллага, шүүх зэрэг нийтлэг байгууллагууд байна.

Хүснэгт 2: Зохиогчийн эрхийн байгууллага

№	Улсын нэр	Хуулийн зохицуулалт
1	Монгол Улс	<p><u>Хяналт тавих байгууллага</u></p> <p>1. <i>Хамтын удирдлагын байгууллага</i>¹³: Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 47 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрх болон түүнд хамаарах эрх эзэмшигчийн эрх ашигт нийцсэн үйл ажиллагаа явуулах үүрэгтэй бөгөөд бүтээл ашигласны төлбөрийг хуваарилах, бүтээл ашиглуулахдаа мэдээлэл танилцуулах, дүрэм, журамд өөрчлөлт оруулсан үед холбогдох байгууллага, гишүүдэд мэдэгдэх чиг үүрэгтэй ажиллахаар зохицуулсан байна.</p> <p>2. <i>Зохиогчийн эрх болон түүнд хамаарах эрхийн зөвлөл</i> Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 51 дүгээр зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрхийг хамгаалахтай холбоотойгоор оюуны өмчийн байгууллагад зөвлөх, тарифыг хянан баталгаажуулах, төлбөр төлөх, гомдлыг урьдчилан шийдвэрлэхээр зохицуулсан байна.</p> <p>3. <i>Оюуны өмчийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн</i> Оюуны өмчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.3. дахь хэсэгт заасны дагуу зохиогчийн эрх болон түүнд хамаарах эрхийн зөвлөлийн ажиллах журмыг батлахаар зохицуулсан байна.</p> <p>4. <i>Оюуны өмчийн үндэсний зөвлөл</i> Оюуны өмчийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.4.3 дахь хэсэгт заасны дагуу холбогдох хууль тогтоомж нь олон улсын гэрээнд нийцсэн үү эсэх гэх мэт олон төрлийн хүрээнд хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох саналыг хүргүүлэхээр зохицуулсан байна.</p> <p>5. <i>Оюуны өмчийн байгууллага</i> Оюуны өмчийн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлд зааснаар тарифыг хянан баталгаажуулах, оюуны өмчийн байгууллагад зөвлөх, төлбөр төлөх, гомдлыг урьдчилан шийдвэрлэх, бүртгэх, гэрчилгээ олгох, хүчингүй болгох, бүтээлийн сан бүрдүүлэх, хамтран ажиллах, төрийн байгууллагыг мэдээллээр хангах, мэргэжил арга зүйн удирдлагаар хангах¹⁴ ба зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.2 дахь хэсэгт зааснаар тодорхойгүй бүтээл ашиглах тохиолдолд бүтээл ашиглах зөвшөөрөл олгож, ашиглуулсан бол зохиогч, зохиогчийн эрх эзэмшигчид нөхөн төлбөр олгох, хамтын удирдлагын байгууллагын бүртгэлийг түдгэлзүүлэх, хамтран ажиллахаар гэрээ байгуулах, цуцлахаар зохицуулсан байна.</p>

¹³ “Хамтын удирдлагын байгууллага гэдэг нь зохиогч, уран бүтээлчдийн оюуны өмчийн эрх ашгийг хамгаалах, тэдний үйл ажиллагааг нь дэмжих зорилго бүхий төрийн бус байгууллага хамаарна” гэж Оюуны өмчийн газраас тодорхойлсон байна. Хандах: <https://www.ipom.gov.mn/mn.php?page=40&news=731>

¹⁴ Монгол Улс, Оюуны өмчийн тухай хууль (2020). Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail/15356>

		<p><u>Маргаан хянан шийдвэрлэх байгууллага</u>¹⁵</p> <p>1. Шүүх</p> <p>Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 50 дугаар зүйлийн 50.7 дахь хэсэгт заасны дагуу оюуны өмчийн байгууллагын шийдвэрийг хүлээн зөвшөөрөхгүй байгаа, 51 дүгээр зүйлийн 51.8 дахь хэсэгт зааснаар зөвлөлийн шийдвэрийг эс зөвшөөрөх, 55 дугаар зүйлд зааснаар эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь зөрчигдсөн гэж үзвэл маргаанаа шүүхээр шийдвэрлүүлэхээр зохицуулсан байна¹⁶.</p>
2	АНУ	<p><u>Хяналт тавих байгууллага</u></p> <p>1. Зохиогчийн эрхийн газар (Copyright Office)</p> <p>Зохиогчийн эрхийн газар нь АНУ-ын Конгрессын номын санд харьяалагдах бөгөөд Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн §701-д заасны дагуу зохиогчийн эрхийн бүртгэл хийх, баримт бичгийг бүртгэж хадгалах, Конгресс болон холбооны агентлагт зөвлөгөө өгөх, олон нийтэд мэдээлэл түгээх, зохиогчийн эрхийн бодлогын талаар тайлан гаргах, зохих хураамж хураах зэрэг чиг үүрэгтэй. Хяналт-шинжилгээ хийх, нэхэмжлэл шийдвэрлэх, эсвэл шууд зөрчлийг таслан зогсоох эрх мэдэл нь энэхүү байгууллагад бус, харин шүүх болон Зохиогчийн эрхийн нэхэмжлэлийн зөвлөл (Copyright Claims Board)-д хамаарна.</p> <p>2. Зохиогчийн эрхийн роялти¹⁷ шүүгч¹⁸</p> <p>Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн¹⁹ 801, 1002, 1003, 1010 дугаар зүйлд заасны дагуу Зохиогчийн эрхийн шүүгч нар Конгрессын Номын санд харьяалагддаг бөгөөд зохиогчийн эрхийн бүтээл нь заавал лицензийн журамд хамрагддаг тохиолдолд (жишээлбэл кабелийн дахин дамжуулалт, хиймэл дагуулын нэвтрүүлэг, дижитал аудио дамжуулалт) бүтээл ашигласны төлбөрийн хэмжээг тогтоох, эдийн засгийн нөхцөл байдалтай уялдуулан шинэчлэх, зохиогчийн эрх эзэмшигчдэд хуваарилан олгох, мөн роялти хуваарилалттай холбоотой маргааныг шийдвэрлэх чиг үүрэгтэй.²⁰</p> <p><u>Маргаан хянан шийдвэрлэх байгууллага</u></p> <p>1. Холбооны шүүх</p> <p>Зохиогчийн эрхийн тухай 115(c)(i), 115(11)(F), 511(a) дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрхтэй холбогдох хэрэг маргааныг Холбооны шүүх хянан шийдвэрлэхээр байна.</p> <p>2. Зохиогчийн эрхийн нэхэмжлэлийн зөвлөл</p> <p>Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 1502, 1503 дугаар зүйлд заасны дагуу талуудын хооронд үүссэн маргааныг (талууд тус зөвлөлөөр маргааныг шийдвэрлүүлэхээр зөвшилцсөн тохиолдолд) шийдвэрлэх, нотлох баримт цуглуулах, маргааныг аль болох богино хугацаанд шийдвэрлэхэд анхаарах, мэдээллийг олон нийтэд хүргэх</p>

¹⁵ Хүснэгт 2-т дурдсан маргаан хянан шийдвэрлэх байгууллага гэдэг нь эрүүгийн зөрчил, гэмт хэргийн хэрэг маргааныг хянан шийдвэрлэх байгууллагыг ойлгоно.

¹⁶ Монгол Улс, Зохиогчийн эрхийн тухай хууль (2021). Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16230812154721>

¹⁷ Royalty гэдэг нь зохиогчийн эрхийн бүтээл болон франчайзинг ашиглагч, түрээслэгч этгээд оюуны өмчийн бүтээлийг ашиглахаар франчайзинг болон зохиогчийн эрх эзэмшигчид хураамж, төлбөр төлж байгаа үнийн дүн, хувь хэмжээг хэлнэ. Хандах: [https://content.next.westlaw.com/practical-law/document/Id53eef511b3f11e89bf099c0ee06c731/Royalty?viewType=FullText&transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)](https://content.next.westlaw.com/practical-law/document/Id53eef511b3f11e89bf099c0ee06c731/Royalty?viewType=FullText&transitionType=Default&contextData=(sc.Default))

¹⁸ Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 802 дугаар зүйлд зааснаар Зохиогчийн эрхийн шүүгчээр гурван хүн томилогддог бөгөөд нэг нь хуульч байх, хуулиар ажилласан туршлагатай байх, нөгөөх нь зохиогчийн эрхээр мэргэшсэн, мэдлэгтэй байх, үлдсэн нь хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны туршлагатай, эдийн засгийн мэдлэгтэй байхыг шаарддаг.

¹⁹ АНУ, Copyright Law (2024). Хандах: <https://www.copyright.gov/title17/title17.pdf>

²⁰ АНУ, 17 U.S. Code § 803 - Proceedings of Copyright Royalty Judges. Хандах: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/17/803>.

		зэрэг болон хуульд тусгайлан заасан бусад чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээр зохицуулсан байна.
3	Их Британи	<p><u>Хяналт тавих байгууллага</u></p> <p>1. <i>Хамтын удирдлагын байгууллага (Collective Management of Copyright)</i>²¹ Зохиогчийн эрх эзэмшигчийн гэрээний үндсэн дээр шилжүүлсэн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол, хуулиар хамгаалагдсан бүтээл болон бусад зүйлсийг хамгаалах, төлөөлөх, үйл ажиллагаагаа гишүүддээ ил тод нээлттэй байлгах, үүрэг бүхий этгээдийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих, хураамжтай холбоотой мэдээллээр хангах, жилийн тайлан, дүрэм журам, бодлого төлөвлөгөөтэй холбоотой мэдээллийг олон нийтэд тайлагнах, <i>олон нутаг дэвсгэрийн лиценз</i>²² (<i>multi-territorial licence</i>)-г баталгаажуулахаар гэрээ байгуулах, мэдээллээ гишүүддээ хүргүүлэх зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээр зохицуулсан байна.</p> <p>Их Британийн Хамтын удирдлагын байгууллага (Collective Management of Copyright) нь Европын Холбооны Хамтын удирдлагын байгууллагын тухай зөвлөмжийн²³ дагуу Их Британид 2016 оны “Хамтын удирдлагын тухай журам”-д (Collective Management Regulations) тусгагдан байгуулагдаж байсан. Зохиогчийн эрх эзэмшигчдийн шилжүүлсэн эрхийг удирдах, тус байгууллагын гишүүдийн нэрийн өмнөөс лицензийн гэрээ байгуулах, ашигласан бүтээлд ногдох хураамжийг цуглуулах болон хуваарилах чиг үүрэгтэй. Тус байгууллагууд нь үйл ажиллагаагаа ил тод байлгах, гишүүд болон олон нийтэд жил бүр тайлан мэдээлэл хүргүүлэх, хураамж, дүрэм журам, бодлого төлөвлөгөөний талаар мэдээлэл өгөх үүрэгтэй.</p> <p>2. <i>Бие даасан удирдлагын байгууллага</i> Хамтын удирдлагын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлд заасны дагуу бие даасан удирдлагын байгууллага гэдэг нь хуулиар гэрээ хэлцлээр, лицензээр эрх шилжүүлэн авч ашгийн төлөө зохион байгуулагдаж, зохиогчийн эрх эзэмшигчийн шууд болон шууд бус, бүхэлдээ болон хэсэгчлэн өмчлөгдөөгүй, хяналтад ороогүй, нэг ба түүнээс их зохиогчийн эрх эзэмшигчийн нэрийн өмнөөс хамтарсан ашгийнх нь төлөө зохиогчийн эрхийг удирдан зохион байгуулах үндсэн зорилготой байгууллага” гэж тодорхойлсон. Тус хуулийн 15, 17, 20 дугаар зүйлд заасны дагуу зохицуулснаар зохиогчийн эрхийн зөвшөөрлийн талаар гэрээ байгуулах, зохиогчийн эрх эзэмшигчийг шаардлагатай мэдээллээр хангах, олон нийтэд мэдээлэл түгээх зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээр зохицуулсан байна²⁴.</p> <p>3. <i>Эрх бүхий байгууллага</i> Зохиогчийн эрх, патент, загварын тухай хуулийн 31F(6) дахь хэсэгт заасны дагуу “... эрх бүхий байгууллага гэдэг нь боловсролын зорилгоор байгуулагдсан байгууллага, эсхүл ашгийн бус зорилгоор байгуулагдсан байгууллага” гэж тодорхойлсон бөгөөд 31(B), 31(BA), 31(BB), 31(F) зүйлд заасны дагуу эрх бүхий байгууллага нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хувийн хэрэгцээнд зохиогчийн эрхийг зөрчихгүйгээр ашгийн бус үндсэн дээр зохиогчийн эрхийн бүтээлийн хуулбарыг</p>

²¹ Хамтын удирдлагын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийн 2.1 дэх хэсэгт заасны дагуу “... хамтын удирдлагын байгууллага гэдэг нь хуулиар, эрх шилжүүлэлт, лиценз, эсхүл бусад гэрээний зохицуулалтаар олон эрх эзэмшигчийн өмнөөс зохиогчийн эрхийг удирдах эрхтэй бөгөөд эдгээр эрх эзэмшигчдийн хамтын ашиг сонирхлыг хамгаалахыг үндсэн зорилгоо болгон ажилладаг бөгөөд гишүүдийнхээ өмчлөлийн, удирдлагын дор байдаг, ашгийн бус зарчмаар зохион байгуулагдсан байгууллага ...” гэж тодорхойлсон байна.

²² Олон нутаг дэвсгэрийн лиценз гэдэг нь зохиогчийн эрхийн хуулиар хамгаалагдсан бүтээлд олгосон нэг лицензээр олон улс орон, бус нутагт ашиглах эрхийг олгодог тусгай зөвшөөрөл юм.

²³ Их Британи, Хамтын удирдлагын байгууллагын тухай хууль. Хандах:

https://www.legislation.gov.uk/ukssi/2016/221/pdfs/ukssi_20160221_en.pdf

²⁴ Их Британи, The Collective Management of Copyright Regulations (2016). Хандах:

https://www.legislation.gov.uk/ukssi/2016/221/pdfs/ukssi_20160221_en.pdf

		<p>түгээх, нээлттэй болгох, зээлдэх, зөвшөөрөгдөөгүй этгээд зохиогчийн эрхийн зөрчил гарахаас сэргийлэх чиг үүрэгтэй ажиллахаар зохицуулсан байна.</p> <p>4. <i>Төрийн нарийн бичгийн дарга</i>²⁵</p> <p>Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 11А, 137, 143, 145, 212А, 302 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрх эзэмшигч нь тодорхойгүй, олдохгүй байгаа тохиолдолд тухайн бүтээл нь шаардлага хангасан бол зохиогчийн эрхийн бүтээлд бүртгэх, энэ талаар олон нийт, холбогдох байгууллагад мэдэгдэх, зохиогчийн эрхийн бүтээлийн лицензийн схемийг загварыг баталгаажуулах, зохиогчийн эрхийн шүүхийн шүүгчийг томилох, олон улсын гэрээ конвенцтой холбоотойгоор хууль тогтоомжид нэмэлт өөрчлөлт оруулах, зарим байгууллагад санхүүгийн тусламж үзүүлэх зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээр зохицуулсан байна²⁶.</p> <p><u>Маргаан хянан шийдвэрлэх байгууллага</u></p> <p>1. <i>Зохиогчийн эрхийн шүүх</i></p> <p>Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 149 дүгээр зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрх нь зөрчигдсөн гэж үзсэн этгээдийн нэхэмжлэлийг хүлээн авах, хэргийг хянан шийдвэрлэх, урьдчилан шатанд шийдвэрлэгдсэн шийдвэрийг хянахаар зохицуулсан байна.</p>
4	БНФУ	<p><u>Хяналт тавих байгууллага</u></p> <p>1. <i>Хамтын удирдлагын байгууллага</i></p> <p>Оюуны өмчийн тухай хуулийн L321-1 – L322-6 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрх эзэмшигчийн шилжүүлсэн эрхийг хэрэгжүүлэх, тэдний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлын төлөө үйл ажиллагаа явуулах, эрх шилжүүлэн авахдаа хураамж болон бусад мэдээллээр хангах, шилжүүлэн авсан эрхийг хэзээ ч цуцалж болох бөгөөд энэ талаар бичгээр мэдэгдэх, цуцалсан талаар нийтэд нээлттэй байлгах зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээр зохицуулсан байна.</p> <p>2. <i>Бие даасан удирдлагын байгууллага</i>²⁷</p> <p>Оюуны өмчийн тухай хуулийн L321-6 дахь зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрх эзэмшигчийн эрх шилжүүлснээр ашиг сонирхлынх нь төлөө үйл ажиллагаа явуулах, төлбөр хураамжийн талаар мэдээлэл хүргэх, зохиогчийн эрх эзэмшигчдийн бүтээлийг ашиглалтад хяналт тавих, зөрчигдсөн бол зохиогчийн эрх эзэмшигчид нөхөн төлбөр гаргуулах зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээр зохицуулсан байна.</p> <p><u>Маргаан хянан шийдвэрлэх байгууллага</u></p> <p>1. <i>Зуучлагч (Mediator)</i></p> <p>Оюуны өмчийн тухай хуулийн L214-6, L327-6 дугаар зүйлд заасны дагуу маргааныг эвлэрүүлэн зуучлах, тохиролцоогүй тохиолдолд саналаа илэрхийлэх, үйл ажиллагааныхаа тайланг холбогдох сайдад хүргүүлэх, хил дамнасан маргааныг</p>

²⁵ Төрийн нарийн бичгийн дарга гэдэг гүйцэтгэх чиг үүргийн өндөр албан тушаалтан бөгөөд ерөнхийдөө засгийн газрын тодорхой үйл ажиллагаанд хяналт тавих эрх бүхий этгээд бөгөөд Ерөнхий сайдаар томилогддог, тодорхой салбарын сайд (кабинетын гишүүн)-г хэлнэ.

²⁶ Их Британи, Copyright, Designs and Patents Act (1988). Хандах:

<https://assets.publishing.service.gov.uk/media/60180c2b8fa8f53fc62c5897/Copyright-designs-and-patents-act-1988.pdf>

²⁷ Бие даасан удирдлагын байгууллага гэдэг нь Оюуны өмчийн тухай хуулийн L321-6 дугаар зүйлд зааснаар ашгийн төлөө зохиогчийн эрх эзэмшигчийн нэрийн өмнөөс зохиогчийн эрхийг удирдан зохион байгуулдаг, зохиогчийн эрх эзэмшигчээр шууд болон шууд бусаар хянагддаггүй байгууллага гэж тодорхойлсон байна.

		<p>шийдвэрлэхээр гадаад улс оронтой холбоо тогтоох зэрэг чиг үүрэгтэй ажиллахаар зохицуулсан байна.</p> <p>2. Шүүх</p> <p>Оюуны өмчийн тухай хуулийн L332-3, L332-4, L343-2, L521-6, L615-5, L722-3 дугаар зүйлд заасны дагуу аливаа төрлийн маргааныг шүүхээр шийдвэрлүүлэхээр зохицуулсан байна²⁸.</p>
5	БНХАУ	<p><u>Хяналт тавих байгууллага</u></p> <p>1. <i>Хамтын удирдлагын байгууллага</i></p> <p>Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрх эзэмшигчийн хууль ёсны ашиг сонирхлын төлөө нэхэмжлэл гаргах, хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцохоор зохицуулсан байна.</p> <p>2. <i>Зохиогчийн эрхийн захиргааны газар</i></p> <p>Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлд заасны дагуу бүтээлийн хэвлэл болон түгээлтэд хяналт тавих, бүтээлийн барьцааны бүртгэлийг бүртгэх, бүтээл ашигласны төлбөрийн стандартыг талуудтай харилцан тохиролцон тогтоох, зохиогчийн эрхийн зөрчилтэй холбоотой шийтгэлийг биелүүлээгүй тохиолдолд шүүхэд тухайн шийдвэрийг хэрэгжүүлэхээр хүсэлт өгөх, зөрчил нь олон нийтэд хохирол учруулсан бол зогсоох, торгох, орлого хураах, хуулбар бүтээгдэхүүнийг хураан авах, устгах шийдвэр гаргахаар зохицуулсан байна.</p> <p><u>Маргаан хянан шийдвэрлэх байгууллага</u></p> <p>1. <i>Шүүх болон арбитрын шүүх</i></p> <p>Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 55 дугаар зүйлд заасны дагуу маргааныг хянан шийдвэрлэхээр зохицуулсан байна²⁹.</p>
6	БНЭУ	<p><u>Хяналт тавих байгууллага</u></p> <p>1. <i>Зохиогчийн эрхийн нийгэмлэг</i></p> <p>Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 33 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрхэд хамаарах бизнесийн зорилготой бүтээлд тусгай зөвшөөрлийг нь бүртгэх, бүртгэлийг баталгаажуулах, гадаадын нийгэмлэгүүдтэй гэрээ байгуулах, хамтран ажиллах, тарифын схемийг хэвлэх, тусгай зөвшөөрлийн төлбөрийг цуглуулахаар зохицуулсан байна.</p> <p>2. <i>Зохиогчийн эрхийн газар</i></p> <p>Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасны дагуу тамга хадгалах, аливаа төрлийн мэдэгдлийг албан ёсны хуудсаараа дамжуулан зарлах, зохиогчийн эрхийн бүртгэлийг хадгалахаар зохицуулсан байна.</p> <p>3. <i>Зохиогчийн эрхийн бүртгэгч болон орлогч бүртгэгч</i></p> <p>Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрх эзэмшигчийн эрхийг түдгэлзүүлэх, зохиогчийн эрхийн бүтээлийн тусгай зөвшөөрлийг баталгаажуулах, бүтээлээрээ бизнес хийх зөвшөөрлийг хүлээн авч шийдвэрлэх, зохиогчийн эрхийн нийгэмлэгээс тайлан хүлээн авах, бүртгэлийг гэрчлэх, зохиогчийн эрхийн бүртгэлийн алдааг засах, өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэхээр зохицуулсан байна.</p> <p>4. <i>Зохиогчийн эрхийн зөвлөл</i></p>

²⁸ БНФУ, Intellectual Property Code (1992). Хандах:

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069414/2025-06-29/

²⁹ БНХАУ, Copyright Law of the People's Republic of China (2010). Хандах:

https://english.www.gov.cn/archive/laws_regulations/2014/08/23/content_281474982987430.htm

	<p>Зохиогчийн эрхийн дүрмийн 2-р бүлэгт заасны дагуу зохиогчийн эрх эзэмшигчид ногдуулах зохиогчийн эрх ашигласны төлбөрийн хэмжээ, стандартыг тогтоох, үүнтэй холбоотой мэдэгдэл хүргүүлэхээр зохицуулсан байна³⁰.</p> <p><u>Маргаан хянан шийдвэрлэх байгууллага</u></p> <p><i>1. Давж заалдах зөвлөл</i></p> <p>Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасны дагуу хуульд заасан тодорхой хэрэг маргааныг шийдвэрлэх, процессын ажиллагааг удирдах, эрх шилжүүлэгчийн гомдолд үндэслэн эрх шилжүүлэх хэлцлийг цуцлах, олон нийтэд ил болсон, эсхүл эрх аваагүй бүтээлийн зохиогч нас барсан, эсхүл тодорхойгүй шалтгаанаар алга болсон тохиолдолд өөр этгээд тухайн зохиогчийн эрх ашгийн төлөө хандсан бол тусгай эрхийг олгох, эсхүл олон нийтэд ил болгох, мэдээллийн сувгууд бүтээл ашигласан тохиолдолд бүтээлийн зохиогчид төлбөр төлөхийг шаардах, зохиогчийн эрхийн бүртгэлийн алдааг засах, хуульд заасан маргаан үүссэн тохиолдолд иргэний хэргийн шүүхийн зарим эрх мэдлийг эзэмшиж, шийдвэрлэхээр зохицуулсан байна.</p> <p><i>2. Шүүх</i></p> <p>Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 73 болон 63 дугаар зүйлд заасны дагуу хэн нэг этгээд санаатайгаар зохиогчийн эрхийн бүтээл болон түүнд хамаарах эрхийг зөрчсөн бол хэрэг маргааныг шүүхээр шийдвэрлэхээр зохицуулсан байна³¹.</p>
--	--

Зохиогчийн эрхийн хамгааллыг хэрэгжүүлэх байгууллагын бүтэц улс орон бүрт харилцан адилгүй байна. Франц, Хятад зэрэг эх газрын зүйн бүлийн орнууд нь төрийн төвлөрсөн байгууллагаар дамжуулан зохиогчийн эрхийг хянаж, зохицуулах тогтолцоотой. Үүний эсрэгээр АНУ, Их Британи зэрэг англо-саксоны уламжлалтай орнууд нь олон төрлийн шүүх, бие даасан менежментийн байгууллага, хувийн хэвшлийн нийгэмлэгийн оролцоонд түшиглэсэн нь илүү төвлөрсөн бус тогтолцоотой байна. Энэтхэг нь төр нь зохиогчийн эрхийн нийгэмлэгийг бүртгэн хянадаг боловч хэрэгжилтийн гол механизм нь шүүхийн үйл ажиллагаанд суурилдаг.

Хариуцлагын тогтолцоог харвал Франц нь зохиогчийн эрхийн зөрчлийг шууд эрүүгийн гэмт хэрэгт тооцдог нь хатуу бодлоготойг илтгэж байна. Харин АНУ, Их Британи, Энэтхэг нь иргэний болон эрүүгийн хариуцлагыг зэрэгцүүлэн хэрэглэж, нөхөн төлбөр, шүүхийн хориг арга хэмжээг торгууль, хорих ялтай хослуулсан системтэй. Хятад нь үүнээс ялгаатай нь захиргааны, иргэний болон эрүүгийн гурван шатлал бүхий тогтолцоог хэрэглэдэг бөгөөд энэ нь олон түвшний, шаталсан хэрэгжилтийн онцлогийг харуулж байна.

2.2. Зохиогчийн эрх зөрчигчид хүлээлгэх хуулийн хариуцлага

Зөрчил үйлдсэн этгээдэд хариуцлага хүлээлгэх бөгөөд улс орны эрх зүйн соёл, уламжлалын онцлогоос хамааран үйлдлийн хор уршиг, нийгэмд учруулсан хохирол, субъект, субъектив, объект, объектив шинжүүд³², үйлдэгдсэн хугацаа, давтамж, хохирлын хэмжээ, нийгэмд учруулан хор уршиг зэргийг харгалзан хариуцлагын төрөл, хэмжээ ялгаатай байдлаар

³⁰ БНЭУ, The Copyright Rules (2013). Хандах:

https://copyright.gov.in/Documents/Copyright_Rules_2013_and_Forms.pdf

³¹ БНЭУ, The Copyright Act (1957). Хандах: <https://www.copyright.gov.in/Documents/Copyrightrules1957.pdf>

³² Зөрчил, эсхүл гэмт хэргийн 4-н элементийг хангаж байж зөрчил, эсхүл гэмт хэрэг болох бөгөөд зөрчил, эсхүл эрүүгийн хуулиар ял шийтгэнэ. Зөрчил, эсхүл гэмт хэргийн 4-н элемент нь субъект, субъектив, объект, объектив элемент юм. Хандах эх сурвалж: Т.Золбоо, Гэмт хэргийн бүтээц, 2015, УБ., 41-54 дэх тал

хуульчлагдаж, зөрчил³³³⁴, эсхүл гэмт хэрэгт³⁵ тооцдог байна. Тухайлбал, Монгол Улсад зөрчил үйлдсэн этгээдийн үйлдлийн нөхцөл байдлыг харгалзан Эрүүгийн хууль, Зөрчлийн тухай хуулиар хариуцлага оногдуулдаг бол АНУ, Их Британи, БНФУ, БНХАУ, БНЭУ нь Зохиогчийн эрхийн тухай хуулиараа зохицуулж байна.

Хүснэгт 3: Зохиогчийн эрхийн эрүүгийн болон зөрчлийн хариуцлага

№	Улсын нэр	Хуулийн нэр	Хуулийн зохицуулалт
		Зохиогчийн эрхийн тухай хууль ³⁶	Хуулийн 57 дугаар зүйлийн 57.1. дэх хэсэгт заасны дагуу Зохиогчийн эрхийн тухай хууль зөрчсөн этгээдэд Зөрчлийн тухай, эсхүл Эрүүгийн хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэхээр зохицуулсан байна.
		Зөрчлийн тухай хууль ³⁷	Хуулийн 8.3. дахь зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрхийн хуулийг зөрчил үйлдсэн этгээдэд хариуцлага хүлээлгэхээр зохицуулсан байна. Үйлдэл: <ul style="list-style-type: none"> Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийг зөрчсөн, эсхүл эрх эзэмшигчийн таних тэмдгийн хамт бичигдсэн зүйлийг өөрчилсөн, устгасан, хууль бусаар өөрчилсөн, тараасан, хилээр нэвтрүүлсэн, нийтэд түгээсэн; Хамтын удирдлагын байгууллага батлагдсан төлбөрийн хэмжээнээс илүү хэмжээгээр төлбөр хураан авсан, батлагдсан төлбөр дээр нэмэлт төлбөр ногдуулсан, хуульд заасан тайлан мэдээг зохих хугацаанд ирүүлээгүй, эсхүл үйл ажиллагаагаа ашгийн төлөө болгож өөрчилсөн, хууль болон хамтран ажиллах гэрээнд заасан үүргээ удаа дараа биелүүлээгүй, зохиогчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг ноцтой зөрчиж үйл ажиллагаа явуулсан, үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх шийдвэрийг үл харгалзан үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэн явуулсан үйлдлийг зөрчилд тооцохоор зохицуулсан байна.

³³ Зөрчил гэдэг нь Монгол Улсын Зөрчлийн тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийн 2.1. дэх хэсэгт зааснаар “Хууль, захиргааны хэм хэмжээний актыг зөрчсөн, энэ хуульд шийтгэл оногдуулахаар заасан үйлдэл, эс үйлдэхгүйг зөрчил гэнэ” гэж тодорхойлсон. Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail/12695> Их Британийн Эрүүгийн хуулийн 40 дүгээр зүйлд зааснаар эрүүгийн зөрчил гэдэг нь бага хэмжээний гэмт хэргийг шийдвэрлэдэг шүүх (magistrate court)-ээр шийдвэрлэгддэг бөгөөд үйлдэл, эс үйлдэхүй нь аюул багатай гэмт хэрэг” гэж тодорхойлсон. Хандах: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/2-505-3153?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/2-505-3153?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true) Үүнээс үзвэл зөрчил гэдэг нь гэмт хэргийн үйлдлийн шинж чанар нь хор уршиг, хохирол багатай, ноцтойд тооцогддоггүй хууль зөрчсөн үйлдлийг хэлэхээр байна.

³⁴ Зөрчлийн эрх зүйн онолын хувьд захиргааны зөрчил, эсхүл эрүүгийн зөрчил гэж 2 төрөл байдаг бөгөөд энэхүү судалгааны ажил дээр зөвхөн эрүүгийн зөрчлийг авч үзнэ.

³⁵ Гэмт хэрэг гэдэг нь “... Эрүүгийн хуульд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээр заасан, нийгэмд аюултай, гэм буруутай үйлдэл, эс үйлдэхүй”-г хэлнэ ...” гэж тодорхойлсон. Хандах: <https://nli.gov.mn/gariinavlaqa/ERUUGIIN%20ERH%20ZUI.pdf> Мөн тодорхойлсноор “... гэмт хэрэг гэдэг нь улс, нийгмийн эсрэг чиглэж, эрүүгийн хуулиар хориглосон үйлдлийг зөрчсөн, эсхүл хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй байх” гэж тодорхойлсон байдаг. Хандах: <https://www.latestlaws.com/wp-content/uploads/2015/04/Blacks-Law-Dictionary.pdf> Үүнээс дүгнэвэл гэмт хэрэг гэдэг нь хууль болон нийгэмд хүлээсэн үүргээ зөрчсөн үйлдлээс үүдэн нийгэмд учирсан хор уршиг, хохирол нь ноцтой бөгөөд эрүүгийн хуулиар хуульчлагдсан эрх зүйн харилцааг зөрчсөн үйлдэл, эс үйлдэхгүйг ойлгохоор байна.

³⁶ Монгол Улс, Зохиогчийн эрхийн тухай хууль (2021). Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16230812154721>

³⁷ Монгол Улс, Зөрчлийн тухай хууль (2017). Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail/12695>

1	Монгол Улс		<p>Хуулийн 45 дугаар зүйлд заасны дагуу олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах, хууль тогтоох, гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийг хэрэгжүүлэх байгууллагын үйл ажиллагаанд ашигласан бол зөрчилд тооцоггүй байхаар зохицуулсан байна.</p> <p>Хариуцлага:</p> <ul style="list-style-type: none"> Хүн, хуулийн этгээд зөрчил үйлдэхэд ашигласан эд зүйлс, олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж, үйл ажиллагааг зогсоож, нөхөн төлбөрийг төлүүлж, хүнийг таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг таван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгодог. Хамтын удирдлагын байгууллагын хувьд хүнийг хоёр зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний, эсхүл таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, хуулийн этгээдийг хоёр мянган нэгжтэй хэмжээний, эсхүл таван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр тус тус торгодог.
		Эрүүгийн хууль ³⁸	<p>Хуулийн 18.17 дахь зүйлд хариуцлага хүлээлгэхээр зохицуулсан байна.</p> <p>Үйлдэл: зохиогчийн эрх болон түүнд хамаарах бүтээлийг хууль бусаар үйлдвэрлэсэн, худалдсан, түгээсэн, улсын хилээр нэвтрүүлснээр зохиогчид их хэмжээний хохирол³⁹ учруулсан бөгөөд байнга⁴⁰ тогтвортой, эсхүл зохион байгуулалттай үйлдсэн бол гэмт хэргийн хүндрүүлэх бүрэлдэхүүн болно.</p> <p>Хариуцлага: Дөрвөн зуун тавин нэгжээс таван мянга дөрвөн зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, эсхүл хоёр зуун дөчин цагаас долоон зуун хорин цаг хүртэл хугацаагаар нийтэд тустай ажил хийлгэх, эсхүл нэг сараас нэг жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах ялаар шийтгэнэ. Хэрэв уг гэмт хэргийг хуульд заасан гэмт хэргийн хүндрүүлэх нөхцөлийг ханган үйлдсэн бол таван мянга дөрвөн зуун нэгжээс хорин долоон мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл нэг жилээс таван жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл таван жил хүртэл хугацаагаар хорих ялаар шийтгэнэ.</p>
			<u>Зөрчил</u> ⁴²

³⁸ Монгол Улс, Эрүүгийн хууль (2015). Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail/11634>

³⁹ Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1 дэх хэсэгт зааснаар “их хэмжээний хохирол” гэдэг нь тавин мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөг, түүнээс дээш хэмжээ гэж тусгасан бөгөөд 5 дугаар зүйлийн 5.3.3 дахь хэсэгт зааснаар нэг нэгж нь нэг мянган төгрөгтэй тэнцэнэ. Үүнээс үзвэл зохиогчийн эрх, түүнд хамаарах эрхийг зөрчиж, их хэмжээний хохирол учруулна гэдэг нь 50,000,000 төгрөг ба түүнээс дээш хэмжээний төгрөгийн хохирол үйлдсэн байхыг ойлгоно.

⁴⁰ 2010 оны 05 дугаар сарын 19-ний өдрийн Монгол Улсын Дээд шүүхийн 13 дугаар тогтоолын 9 дүгээр зүйлд зааснаар “... байнга ... гэж гурав ба түүнээс дээш удаа ...” гэж тодорхойлсон байна. Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16468170501901>

⁴² АНУ-н Зохиогчийн эрх зүйн ойлголтод зөрчил “баримтад хуулбарласан” (copying in fact), болон “хуулийн хүрээнд хуулбарласан” (copying in law) гэсэн 2 элементтэй. Баримтад хуулбарласан гэдэг нь хэн нэгэн этгээд зохиогчийн эрх эзэмшигчийн бүтээлийг хуулбарласан байх тухай ойлголт бол хуулийн хүрээнд хуулбарласан гэдэг нь зохиогчийн эрх эзэмшигчийн бүтээлийг хуулбарласан нь нотлогдсон тохиолдолд тухайн үйлдэл хууль зөрчсөн үү, хуулиар хамгаалагдсан бүтээл үү гэдгийг шалгах тухай эрх зүйн ойлголт юм.

2	АНУ	Зохиогчийн эрхийн тухай ⁴¹	<p>Үйлдэл: Хуулийн 501 дүгээр зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрхийн онцгой эрхийг⁴³ зөрчсөн, эсхүл АНУ-руу хууль бусаар дуу бичлэг болон хуулбарыг импортолсон бол зөрчил үйлдсэн гэж үздэг.</p> <p>Хариуцлага: Хуулийн 504 дүгээр зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрх зөрчигч нь хууль бус үйлдлийн улмаас олсон ашиг болон бодит хохирлыг нөхөн төлж, хуулийн дагуу хариуцлага хүлээдэг. Ганцаар болон хамтран гүйцэтгэснээс хамааран 750 ам.доллараос багагүй, 30,000 ам.доллараос ихгүй үнийн дүнгээр торгуулна. Хэрэв шүүх тухайн зөрчил санаатайгаар үйлдэгдсэн гэдгийг тогтоовол хууль ёсны торгуулийг 150,000 ам.доллараос хэтрүүлэхгүйгээр нэмэгдүүлнэ. Зөрчил үйлдсэн этгээд болгоомжгүйгээр үйлдсэн гэдэг нь шүүхээр тогтоогдвол торгуулийг 200 ам.доллараос хэтрүүлэхгүйгээр бууруулах боломжтой. Хэрэв зөрчигч нь ашгийн бус зориулалттай боловсролын хүрээлэн, номын сан, архивын ажилтан зохиогчийн эрхийн бүтээлийг хуулбарласан, эсхүл зуучлагч, ашгийн бус олон нийтийн сувгийн байгууллага драмын бус утга зохиолын бүтээлээс санаа авч бүтээсэн, зохиогчийн эрхийн бүтээлийг хуулбарласан нь энэ хуулийг зөрчиж үйлдсэн ч шударга ёсонд⁴⁴ нийцсэн гэж үзэх үндэслэлтэй бол шүүх торгуулиас чөлөөлөх боломжтойгоор зохицуулсан байна.</p> <p>Гэмт хэрэг</p> <p>Гэмт хэргийн үйлдлийн шинжийг Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 506 дугаар зүйлд заасны дагуу зохицуулсан боловч гэмт хэргийн хариуцлагын төрөл, хэмжээг Эрүүгийн болон эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 2319 дүгээр зүйлд зохицуулсан байна.</p> <p>Үйлдэл: Хуулийн 506 дугаар зүйлд заасны дагуу дараах үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцохоор зохицуулсан байна.</p> <ul style="list-style-type: none"> Хэн нэгэн этгээд мэдсээр байж хувьдаа санхүүгийн ашиг олох болон худалдааны давуу тал бий болгох зорилгоор, Нэг, эсхүл түүнээс олон зохиогчийн эрхийн бүтээлийг, эсхүл нэг ба түүнээс олон хуулбарыг 180 хоногийн хугацаанд (цахим орчныг бас багтааж байгаа) хуулбарласан, түгээсэн, хууль бус үйлдлийн нийт жижиглэнгийн үнэ нь 1000 ам.доллараос дээш болсон, Худалдааны түгээлтэд зориулсан гэдгийг мэдсээр байж, эсхүл мэдэх ёстой байсан атал худалдааны түгээлтэд зориулан бэлтгэсэн бүтээлийг түгээсэн, олон нийтэд
---	-----	---------------------------------------	---

⁴¹ АНУ, Copyright Law (2024). Хандах: <https://www.copyright.gov/title17/title17.pdf>

⁴³ Хуулийн 106 дугаар зүйлд зааснаар зохиогчийн эрхийн онцгой эрх гэдэг нь зохиогчийн эрхийн бүтээлийг хуулбарлах, зохиогчийн эрхийн бүтээлд үндэслэн өөр бүтээл бэлтгэх, олон нийтэд өөрийнх нь бүтээлийг хуулбарлан зарах, түрээслүүлэх, худалдах, олон нийтийн бүтээл болгох, олон нийтэд дэлгэхэд зөвшөөрөл олгох эрхийн тухай ойлголт юм.

⁴⁴ Хуулийн 107 дугаар зүйлд зааснаар шударга ёс (fair use) гэдэг нь тодорхой төрлийн бүтээлийг зохиогчийн эрхийн зөвшөөрлөөр ашиглах, түгээх, хуулбарлах, түрээслэх зэрэг үйлдлийг хийх үүрэгтэй бөгөөд хэрэв ашгийн бус боловсрол, эсхүл худалдааны зорилгоор, зохиогчийн эрхийн бүтээлийн үнэ цэнд нийцүүлэн шүүмжлэл, сэтгэгдэл, мэдээний тайлан, хичээл заахдаа танилцуулах зэрэг үйлдэл нь зохиогчийн эрхийн зөвшөөрлийг аваагүй байсан ч зөрчилд тооцдоггүй.

			<p>компьютерын сүлжээнд тухайн бүтээл рүү нэвтрэх боломжтой болгосон үйлдэл;</p> <ul style="list-style-type: none"> худал гэдгийг мэдсээр байж зохиогчийн эрхийн тэмдэг, эсхүл түүнтэй ижил утгатай үгсийг эд зүйл дээр байршуулсан, олон нийтэд түгээсэн, тэмдэг, үг нь худал гэдгийг мэдсээр байж түүнийг хийсэн, өөрчилсөн, зохиогчийн эрхийн бүртгэлд худал материал бүрдүүлсэн үйлдэл.
		Эрүүгийн болон эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль ⁴⁵	<p>Хариуцлага: АНУ-ын Эрүүгийн болон эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 2319 дүгээр зүйлд заасны дагуу гэмт хэргийн субъектив шинж, гэмт хэргийн давтамж, үйлдэгдсэн хугацаа, хохирол, нийгэмд учруулсан хор уршиг зэрэг нөхцөл байдлыг харгалзан хорих ялын доод хэмжээг нэг жилээс багагүй, дээд хэмжээг арван жилээс ихгүй хугацаагаар хорих, эсхүл торгох, эсхүл хоёулангаар ял шийтгэнэ.</p>
3	Их Британи	Зохиогчийн эрх, загвар, патентын тухай хууль ⁴⁶	<p>Их Британийн хуулиар зохиогчийн эрхийн зөвшөөрөлгүйгээр бүтээлийг нь ашигласан тохиолдолд үйлдлийн нийгэмд учруулсан хор уршиг, санаа зорилгыг харгалзан зөрчил, эсхүл гэмт хэрэгт тооцдог.</p> <p><u>Зөрчил</u></p> <p>Тус хуулийн 96, 97 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрх эзэмшигчийн бүтээлийг хэн нэгэн этгээд зөрчсөн тохиолдолд зохиогчийн эрх эзэмшигч эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлоо хамгаалан шүүхэд нэхэмжлэл гаргах эрхтэй байна. Шүүх гэм хор, хохирлын хэмжээ, зөрчил үйлдэгч этгээдийн олсон ашгийг харгалзан шударга ёсонд нийцсэн гэж үзвэл нэмэлт төлбөрийн хариуцлага оногдуулж болно. Хуулийн 97А, 99, 101, 101А дугаар зүйлд заасны дагуу үйлчилгээний ажилтан мэдсээр хэн нэгэн этгээд зохиогчийн эрх эзэмшигчийн бүтээлийг зөрчсөнийг мэдсээр байж ямар нэгэн үйлдэл хийгээгүй, эсхүл хэн нэгэн этгээд бизнесийн зорилгоор хяналтдаа байлгасан, эзэмшсэн, өөр зохиогчийн эрхийн бүтээлээс санаа авч хуулбарласан, онцгой лицензийг шилжүүлсэн, онцгой лиценз хэвлэгдэхээс өмнө зөрчил үйлдсэн бол шүүх зөрчлийн хариуцлага оногдуулна. Мөн хуулийн хэн нэг этгээдийн ёс зүйн зөрчлийг хууль тогтоомж зөрчсөн гэж үзэж шүүхээс зөрчлийн хариуцлага оногдуулдаг.</p> <p><u>Гэмт хэрэг</u></p> <p>Тус хуулийн 107, 198 дугаар зүйлд заасны дагуу гэмт хэргийг зохиогчийн эрхийн бүтээлийн эсрэг хууль бусаар үйлдвэрлэх, борлуулах болон зохиогчийн эрхийн бүтээлийн эсрэг хууль бусаар дуу, дүрсний бичлэг хийх гэж хоёр ангилдаг.</p> <ol style="list-style-type: none"> Хуулийн 107 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрхийн бүтээлийн эсрэг хууль бусаар үйлдвэрлэх, борлуулах;

⁴⁵ АНУ, Crimes and Criminal Procedure (1970). Хандах: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2011-title18/pdf/USCODE-2011-title18.pdf>

⁴⁶ Их Британи, Copyright, Designs and Patents Act (1988).. Хандах: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/60180c2b8fa8f53fc62c5897/Copyright-designs-and-patents-act-1988.pdf>

			<p>Үйлдэл: Хуулийн 107 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрх эзэмшигчийн зөвшөөрөлгүйгээр зарах, түрээслэх зорилгоор ашигласан, Их Британи руу хувийн болон дотоод хэрэгцээндээ зориулж импортолсон, бизнестээ эзэмших, бизнесийн үйл ажиллагаандаа зориулан борлуулах, худалдах, түрээслэх, түрээслэхээр санал болгох, сурталчлах, олон нийтэд үзүүлэх, түгээх, хуулбарлахаар тусгайлан бэлтгэсэн, эзэмшсэн, мэдсэн, эсхүл мэдсээр байж зохиогчийн эрхийг дээр дурдаагүй бусад аргаар зөрчсөн, өөртөө болон өөр этгээдэд ашиг олох зорилгоор зохиогчийн эрхийн эзэмшигчид хохирол учруулсан, санхүүгийн эрсдэлд оруулсан зохиогчийн эрхийн бүтээлийг олон нийтэд дамжуулан өнгөрүүлсэн үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцно.</p> <p>Хариуцлага: Гэмт хэргийн төрөл, зорилгоос хамааран гурав, эсхүл зургаан сараас илүүгүй хугацаагаар хорих, эсхүл £50,000 (65,902.75 ам.доллар)-с илүүгүй үнийн дүнгээр торгох, эсхүл торгох, хорих ялаар хоёулангаар нь хариуцлага хүлээлгэх бөгөөд торгох ял шийтгэхдээ тавдугаар түвшний стандартаас⁴⁷ хэтрүүлэхгүй байхаар зохицуулсан байна.</p> <p>2. Хуулийн 198 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрхийн бүтээлийн эсрэг хууль бусаар дуу, дүрсний бичлэг хийх үйлдэл багтана.</p> <p>Үйлдэл: Хуулийн 198 дугаар зүйлд заасны дагуу хэн нэгэн этгээд зохиогчийн эрхийн хангалттай зөвшөөрөлгүйгээр⁴⁸ борлуулах, түрээслүүлэхээр бичлэг хийх, хувийн, дотоод хэрэгцээнээс илүүтэйгээр бусад зорилгоор Их Британи руу импортлох, бизнесийн зориулалтаар зарах, хөлслөх, түгээсэн, санал болгосон, өөртөө болон өөр этгээдэд ашиг олох зорилгоор мэдсээр, эсхүл мэдэх ёстой атал бичлэг үйлдсэн, дуу хураасан, зохиогчийн эрх эзэмшигчийг хохиролд оруулсан, хохиролд оруулах эрсдэлийг бий болгосон, зохиогчийн эрхийн зөвшөөрөлгүйгээр хийсэн бичлэгээ олон нийтэл үзүүлсэн, тоглуулсан, дамжуулсан үйлдлийг зохиогчийн эрхийн бүтээлийн эсрэг хууль бусаар бичлэг, эсхүл дуу хураагуураар бичиж авах гэмт хэргийн хүрээнд зохицуулсан байна.</p> <p>Хариуцлага: Хэрэг үйлдсэн нөхцөл байдал, гэм буруугийн шинж зэргийг харгалзан гурван сар, эсхүл арван жилээс хэтрүүлэхгүйгээр хорих, эсхүл торгох, эсхүл хоёулангаар ял шийтгэхээр зохицуулсан байна. Хэрэв дээр дурдсанаас бусад төрлийн зөрчил хийвэл зургаан сараас илүүгүй хорих, эсхүл тавдугаар стандартаас хэтрүүлэхгүйгээр торгох, эсхүл хоёулангаар нь ял шийтгэнэ.</p>
			<p>БНФУ-н Оюуны өмчийн тухай хуульд зохиогчийн эрхийн зөрчлийн үйлдлийг зохицуулсан бөгөөд зохиогчийн эрхийн зөрчил нь шууд гэмт хэрэгт тооцогддог. Учир нь БНФУ-н Оюуны</p>

⁴⁷ Их Британийн Эрүүгийн эрх зүйн ойлголтод торгуулийн хэмжээнээс хамааран торгуулийн стандартыг 1-5 зэрэгт хуваадаг бөгөөд 1 дүгээр зэргийн стандарт нь £200 хүртэлх, 2 дугаар зэргийн стандарт нь £201-£500 хүртэлх, 3 дугаар зэргийн стандарт нь £501-£1,000 хүртэлх, 4 дүгээр зэргийн стандарт нь £1,001-£2,500 хүртэлх, 5 дугаар зэргийн стандарт нь £2,501-с дээш үнийн дүнгээр торгох тухай ойлголт юм.

⁴⁸ 198 дугаар зүйлийн 198.3 дахь хэсэгт зааснаар "... хангалттай зөвшөөрөл ..." гэдэг нь зохиогчийн эрх эзэмшигч зөвшөөрсөн, эсхүл зохиогчийн эрхийн эзэмшигчийн бүтээлийг бичлэг хийх, дуу хураагуураар бичиж авах эрх бүхий субъект байхыг ойлгодог.

4	БНФУ	Оюуны өмчийн тухай хууль ⁴⁹	<p>өмчийн тухай хуульд заасны дагуу зохиогчийн эрхийн зөрчлийн үйлдлүүдийг гэмт хэргийн төрлүүдэд хуваасан боловч шийтгэлийн төрөлд долоон жил хүртэлх хугацаагаар хорих ялыг багтаасан байна. Харин Монгол Улсын Зөрчлийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.3 дахь хэсэгт заасны дагуу шийтгэлийн төрөлд торгох, баривчлах, эрх хасах, нийтэд тустай ажил хийлгэх гэсэн дөрвөн төрөл байдаг ба баривчлах ялын дээд хэмжээ 30 хоног байна. Иймд онолын үүднээс тайлбарлавал БНФУ-н хуульд заасан хорих ялын дээд хэмжээ долоон жил хүртэлх хугацаа байгаа нь Монгол Улсын Зөрчлийн эрх зүйн ойлголтоор зөрчилд тооцогдох боломжгүй бөгөөд Монгол Улсын эрх зүйн ойлголтоор эрүүгийн эрх зүйд багтах тул гэмт хэрэг гэж үзэх үндэслэлтэй байна.</p> <p>Үйлдэл: Хуулийн L335-1-с L335-8, L343-3, L521-9, L521-11 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрхийн зөрчлийг гэмт хэрэгт тооцохоор зохицуулсан байна. Цагдаа, эрх бүхий байгууллага нь зохиогчийн эрхийн бүтээлийг хууль зөрчихдөө ашигласан хэрэгсэл, хуулбар хувь, үйлдвэрлэгдсэн, импортлогдсон зүйлсийг хураах эрхийг олгосон бөгөөд хэрэв хууль бусаар эдгээр хэрэгслийг дайчлан авсан, зохиогчийн эрхийн зөвшөөрөлгүйгээр бичвэрийн засвар, хөгжмийн найруулга, бүтэц, зураг, уран зураг болон бусад хуулиар хамгаалагдсан бүтээлийг бүхэлд нь болон хэсэгчлэн хэвлэсэн, сийлбэрлэсэн, худалдсан, экспортолсон, импортолсон, тээвэрлэсэн, эзэмшсэн, түгээсэн, төлөөлсөн, олон нийтэд хэвлэсэн, нээлттэй болгосон, дамжуулсан, мэдсээр байж зөрчил үйлдэж буй этгээдэд дэмжлэг туслалцаа үзүүлсэн, кино болон дууг кино театр, кино зураг авалт хийж буй газар зэрэг танхимд бичиж авсан үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцохоор зохицуулсан байна.</p> <p>Хариуцлага: Гэмт хэрэг үйлдэхэд хүргэсэн олон талын нөхцөл байдлыг харгалзан 300,000 еврогоор (342,454.50 ам.доллар) торгох, эсхүл гурван жилийн хорих ялаар шийтгэнэ. Хэрэв гэмт хэргийг зохион байгуулалттайгаар, бүлэглэн үйлдсэн бол 750,000 еврогоор (856,140.82 ам.доллар) торгуулийг нэмэгдүүлэх, эсхүл долоон жилийн хорих ялаар шийтгэнэ.</p>
5	БНХАУ	Зохиогчийн эрхийн тухай хууль ⁵⁰	<p>Үйлдэл: Хуулийн 48 дүгээр зүйлд заасны дагуу иргэний эрх зүйн асуудал биш бол шууд гэмт хэрэгт тооцдог бөгөөд зохиогчийн эрх эзэмшигчийн зөвшөөрөлгүйгээр бүтээлийг нь хуулбарлах, түгээх, гүйцэтгэх, төсөл боловсруулах, нэвтрүүлэгт гаргах, эмхэтгэх, олон нийтийн сүлжээгээр цацах, хуурамч гарын үсэг үйлдэн худалдах, үйлдвэрлэх, хэрэв ном бол хэвлэх, бүтээлтэй холбоотойгоор цахимд байршсан холбогдох мэдээллийг нь устгах, өөрчлөх, гүйцэтгэгчийн болон продюссерын зөвшөөрөлгүйгээр дуу болон бичлэгийг нь хуулбарлах, түгээх, цахим орчныг ашиглан олон нийтэд цацах үйлдсэн шууд гэмт хэрэгт тооцохоор зохицуулсан байна.</p>

⁴⁹ БНФУ, Intellectual Property Code (1992). Хандах:

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006069414/LEGISCTA000006161658/2025-06-29/#LEGISCTA000006161658

⁵⁰ БНХАУ, Copyright Law of the People's Republic of China (2010). Хандах:

https://english.www.gov.cn/archive/laws_regulations/2014/08/23/content_281474982987430.htm

		БНХАУ-ын Эрүүгийн хууль ⁵¹	<p>Хариуцлага: Хуулийн 217 дугаар зүйлд заасны дагуу хууль бус үйлдлийн улмаас олсон ашиг нь үлэмж хэмжээний⁵², эсхүл нөхцөл байдал нь ноцтой бол гурван жилээс ихгүй хугацаагаар хорих, эсхүл зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл хоёулангаар нь хариуцлага хүлээнэ. Хэрэв дээрх үйлдлийг үйлдэхдээ хууль бус орлого нь их хэмжээний⁵³, эсхүл нөхцөл байдал нэн ноцтой бол гурван жилээс багагүй долоон жилээс ихгүй хугацаагаар хорих болон торгох, эсхүл хоёулангаар шийтгэнэ.</p>
6	БНЭУ	Зохиогчийн эрхийн тухай хууль ⁵⁴	<p>Зөрчил</p> <p>Үйлдэл: Хуулийн 51 дүгээр зүйлд заасны дагуу хэн нэгэн этгээд нь зохиогчийн эрхийн бүртгэлийн газраас тусгай зөвшөөрөл, эсхүл зохиогчийн эрх эзэмшигчээс зөвшөөрөл авахгүйгээр, эрх бүхий байгууллагаас зөвшөөрсөн нөхцөл, эсхүл тусгай зөвшөөрөлд тусгасан нөхцөлийн эсрэг хууль бус үйлдэл хийсэн, мэдэлгүйгээр, эсхүл мэдэх боломжгүй байсан үедээ ашгийн төлөө олон нийтэд зохиогчийн эрхийн бүтээлийг дамжуулахыг өөр этгээдэд зөвшөөрсөн, импортлох, олон нийтэд борлуулах, борлуулах, зохиогчийн эрх эзэмшигчид шударга бус нөхцөл байдлыг бий болгохоор түгээсэн, худалдаалах, хөлслөх, түүнийг зөвшөөрсөн, санал тавьсан үйлдлийг зөрчилд тооцдог. Гэхдээ хуулийн 52 дугаар зүйлд зааснаар судалгаа гэх мэт хувийн болон дотоод хэрэгцээндээ, шүүмж, хяналт, тайланд ашигласан нь шударга ёсонд⁵⁵ нийцсэн, шүүхийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд зориулан хуулбарлах, хууль тогтоох байгууллага, Улсын Их Хурлын (Lok Sabha) Ерөнхий нарийн бичгийн даргын ажилд хэвлэгдсэн, хуулбарлагдсан, олон нийтэд хэвлэх зайлшгүй үндэслэлтэй, багш хичээл заахдаа зориулан хуулбарласан, олон нийтийн номын санд өмнө хадгалагдаж байсан, Энэтхэгт худалдаалагдах боломжгүй тохиолдолд номын санд хадгалахаар эрх бүхий этгээдийн чиглэлээр гурваас ихгүй хувийг хуулбарлах гэх мэт үйлдэл нь зөрчлийг үгүйсгэх нөхцөл болдог.</p> <p>Хариуцлага: Хуулийн 55-62 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрх нь зөрчигдсөн гэж үзвэл гэм хороо арилгуулахаар иргэний хэргийн шүүхэд нэхэмжлэл гаргах эрхтэй бөгөөд эрх зүйг тайлбарлах логикийн аргаар тайлбарлавал зөрчил нь иргэний хэргийн шүүхээр шийдвэрлэгдэхээр зохицуулсан байна.</p> <p>Гэмт хэрэг</p>

⁵¹ БНХАУ, Criminal Law of the People's Republic of China (1997). Хандах:

http://www.npc.gov.cn/zgrdw/englishnpc/Law/2007-12/13/content_1384075.htm

⁵² БНХАУ-н хувьд үлэмж хэмжээний хохирол гэдэгт эрүүгийн хуульд заасан зохицуулалтаас үзвэл 1,000-10,000 юанийн үнийн дүнг ойлгохоор байна.

⁵³ БНХАУ-н хувьд их хэмжээний хохирол гэдэгт эрүүгийн хуульд заасан зохицуулалтаас үзвэл 30,000-200,000 юанийн үнийн дүнг ойлгохоор байна.

⁵⁴ БНЭУ, The Copyright Act (1957). Хандах: <https://www.copyright.gov.in/Documents/Copyrightrules1957.pdf>

⁵⁵ Шударга ёс (fair dealing) гэдэг нь зохиогчийн эрхийн бүтээлийг тусгай нөхцөлд зөвшөөрөлгүйгээр ашиглах нөхцөл бөгөөд Civic Chandran & Others v. C. Ammini Amma & Others v. C. Ammini Amma & Others v. C. Ammini Amma & Others гэдэг "... шударга ёсыг хууль зүйн хүрээнд тодорхой, яг таг тодорхойлох боломжгүй бөгөөд хуульд заасан зохицуулалтыг хэрэг болгоны нөхцөл байдалд нь тохируулан хэрэглэнэ ... гэсэн бөгөөд шүүмж нь шударгаар шүүмжлэлийг багтаасан, тайланд үнэн зөв, бодит байдлыг тусгасан, хяналт нь олон нийтэд шударга, бодит байдлыг харуулсан байх тухай ойлголт юм" гэж тайлбарласан.

			<p>Үйлдэл: Хуулийн 63 дугаар зүйлд зааснаар эрх зүйн этгээд мэдсээр байж зөрчсөн, эсхүл хуулиар хамгаалагдсан бусад эрхийг зөрчсөн бол гэмт хэрэг болохоор зохицуулсан байна. Хуулийн 64-70 дугаар зүйлд зааснаар мэдсээр байж зөрчилтэй компьютерын программ хангамжийн хуулбарыг ашигласан,</p> <p>Хариуцлага: Хуулийн 63 дугаар зүйлд заасны дагуу гэмт хэрэг үйлдсэнээс гадна бизнес, борлуулалт болон ашгийн бус зорилгоор үйлдсэн зургаан сараас багагүй, эсхүл 50,000 рупигээр (571.78 ам.доллар) торгох бөгөөд гэмт хэргийн олон талын нөхцөл байдлыг харгалзан хорих ялыг гурван жил хүртэл, эсхүл торгох ялыг 200,000 рупи (2287.13 ам.доллар) хүртэл ихэсгэж болно.</p>
--	--	--	--

Судалгаанд авагдсан улс орнуудыг харьцуулбал, зохиогчийн эрхийн зөрчлийг ангилах, хариуцлага оногдуулах тогтолцоо нь улс бүрийн эрх зүйн уламжлал, бодлогын чиг баримтлалаас хамаарч ялгаатай байна. Франц, Хятад зэрэг улсууд нь төвлөрсөн, төрийн оролцоог илүү онцолдог эрх зүйн тогтолцоотой бөгөөд Францад зохиогчийн эрхийн зөрчлийг шууд эрүүгийн гэмт хэрэгт тооцдог, харин Хятад улс иргэний болон захиргааны шатлалын арга хэмжээг хэрэглээд, ноцтой зөрчилд эрүүгийн хариуцлагад шилжүүлдэг шаталсан тогтолцоотой. АНУ, Их Британи, Энэтхэг нь англо-саксоны уламжлалд тулгуурлан зөрчлийг эхлээд иргэний хэрэг (буюу civil infringement)-ээр шийдвэрлэж, ашиг олох зорилготой, санаатай, эсхүл зохион байгуулалттай үйлдэл гарсан тохиолдолд гэмт хэрэгт тооцон эрүүгийн ял шийтгэл ногдуулдаг. Ийнхүү Франц нь эрүүгийн зохицуулалт давамгайлсан зохицуулалттай, төрийн төвлөрсөн хяналтыг илүү тодотгож байхад, АНУ, Их Британи, Энэтхэг нь шударга хэрэглээ (fair use/fair dealing) болон болгоомжгүй зөрчилд хөнгөн хариуцлага оногдуулах ч, харин санаатай, ноцтой зөрчлийг эрүүгийн түвшинд зохицуулах уян хатан тогтолцоо бүхий онцлогтой байна.

3.1. Зохиогчийн эрхийн техникийн хамгаалалтын арга хэмжээ

Судалгаанд хамруулсан улсуудыг харьцуулан судлахад техникийн хамгаалалтын арга хэмжээ (Technological Protection Measures буюу TPM) нь цахим орчинд бүтээл, хамаарах эрхийн объект, зохиогчийн эрх болон түүнд хамаарах эрхийг цахим орчинд үр дүнтэй хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх, хяналт тавих, нэвтрэх, хуулбарлах, дамжуулах, нийтэд түгээх боломжийг хязгаарлах, кодлох, шифрлэх зэрэг хамгаалалтын арга хэмжээ гэдэг утгаар авч үзсэн байна.

Хүснэгт 4: Зохиогчийн эрхийн техникийн хамгаалалтын арга хэмжээ

№	Улсын нэр	Хуулийн зохицуулалт
1	Монгол Улс	<p>Зохиогчийн эрхийн тухай хууль⁵⁶</p> <p>Хуулийн 53 дугаар зүйлд заасны дагуу технологийн хамгаалалтын арга хэмжээ гэдэг нь зохиогчийн эрх болон хамаарах эрх эзэмшигчийн хуульд заасан эрхийг хэрэгжүүлэх, бүтээл, объектыг зөвшөөрөлгүйгээр ашиглахаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор хэрэглэж байгаа технологийн хамгаалалт гэж тодорхойлсон бөгөөд түүнд зохиогчийн эрхийн зөвшөөрөлгүйгээр, санаатайгаар эвдэх, идэвхгүйжүүлэх, устгах, гэмтээсэн бол зөрчилд тооцдог. Хэрэв хэн нэгэн этгээд зохиогчийн эрхийн зөвшөөрөлгүйгээр, санаатайгаар зөрчил үйлдсэн бол Хүснэгт 3-т дурдсанаар Зөрчлийн тухай хууль болон Эрүүгийн хуулиар шийтгэгдэнэ. Гэхдээ төрийн үйл ажиллагаа нь Монгол Улсын нийтлэг ашиг сонирхол, аюулгүй байдлыг хангахтай холбоотой үйл ажиллагаанд зөрчсөн бол зөрчилд тооцохгүй байхаар зохицуулсан байна.</p>
2	АНУ	<p>Дижитал мянганы зохиогчийн эрхийн тухай хууль болон Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 1201 дүгээр зүйлийн 1201(a)(3)(B), 1201(b)(2)(B) дүгээр зүйлд заасны дагуу “техникийн хамгаалалтын арга хэмжээ гэдэг нь энэ хуулийн хүрээнд зохиогчийн эрхэд халдахаас сэргийлэх, хязгаарлах болон бусад байдлаар ч хязгаарлаж, зохиогчийн эрхийг үр дүнтэйгээр хамгаалах арга хэмжээ” гэж тодорхойлсон. Хэрэв хэн нэгэн этгээд техникийн хамгаалалтын арга хэмжээг зөрчсөн тохиолдолд Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 1204 дэх хэсэгт зааснаар \$500,000-с \$1,000,000 хүртэлх үнийн дүнгээр торгох, таваас багагүй, арваас ихгүй жилийн хорих ял оноодог⁵⁷. Гэхдээ Дижитал мянганы зохиогчийн эрхийн тухай хууль болон Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 1201 дүгээр зүйлийн 1201(d) дэх хэсэгт заасны дагуу үнэнч шударга зарчим (good faith)-ын⁵⁸ үндсэн дээр зохиогчийн эрхийн зөвшөөрөлгүйгээр ашгийн бус зорилготой номын сан, архив, боловсролын байгууллага, төрийн байгууллага мөрдөн байцаалт, үндэсний болон мэдээллийн аюулгүй байдлын зорилгоор; мөн шүүхийн зөвшөөрсөн нөхцөлд <i>encryption research</i>, кибер хамгаалалт, хувийн мэдээлэл хамгаалалт зэрэг тохиолдолд TPM-ийг зөрчсөн үйлдлийг зөрчилд тооцдоггүй.</p>

⁵⁶ Монгол Улс, Зохиогчийн эрхийн тухай хууль (2021). Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail/15356>

⁵⁷ АНУ, Copyright Law (2024). Хандах: <https://www.copyright.gov/title17/title17.pdf>

⁵⁸ Сайн санаа гэдэг нь англи хэл дээр “good faith” гэж хэлэгддэг бөгөөд хуулиар үүрэг хүлээх этгээд шударга, үнэнч санаа агуулах, ямар нэгэн байдлаар эрх, хууль ёсны эрх ашигт хохирол учруулахгүй байх зорилготой байхыг ойлгоно.

3	Их Британи	<p>Зохиогчийн эрх, загвар болон патентын тухай хууль⁵⁹</p> <p>Хуулийн 296, 296ZA дахь хэсэгт заасны дагуу техникийн хэрэгсэл (anti-circumvention) болон техникийн арга хэмжээний хуулбарлалт гэж 2 ангилсан байна. Техникийн хэрэгслийн хуулбарлалт нь компьютерын сүлжээ болон техникийн төхөөрөмжтэй холбоотой хууль бус үйлдэлд, харин техникийн арга хэмжээний хуулбарлалт нь зохиогчийн эрхийн бүтээл болон түүнтэй холбоотой зөрчил гаргасан үйлдэлд тус тус хамааруулан зохицуулдаг. Хэрэв хэн нэгэн этгээд зөрчил үйлдсэн тохиолдолд хуулийн 296ZB дүгээр зүйлийн 296ZB(1), 296ZB(2), 297A дугаар хэсэгт заасны дагуу хууль бус үйлдлийг⁶⁰ хийсэн бол хуулийн 296ZB(4), 297, 297A(2) дахь хэсэгт заасны дагуу хорих ялын доод хэмжээ нь гурван сараас илүүгүй, дээд хэмжээ нь арван жилээс илүүгүй хугацаагаар хорих, торгох ялын хувьд хуульд заасан хэмжээнээс хэтрүүлэхгүйгээр торгох, эсхүл аль алинаар нь шийтгэхээр зохицуулсан байна.</p> <p>Хуулийн 296ZA хэсэгт зааснаар криптографын судалгааны зорилгоор техникийн хамгаалалтыг ямар нэгэн байдлаар нэвтэрсэн, халдсан, 296ZB дугаар зүйлийн 296ZB(3) дахь хэсэгт зааснаар хууль сахиулах болон тагнуулын ажилтан, эсхүл үндэсний аюулгүй байдлын ашиг сонирхол, гэмт хэргээс сэргийлэх, илрүүлэх, яллах үйл ажиллагааг зохион байгуулах, зөрчлийг мөрдөн шалгахад зориулан зөрчсөн бол зөрчилд тооцохооргүй байхаар зохицуулсан байна.</p>
4	БНФУ	<p>Оюуны өмчийн тухай хууль⁶¹</p> <p>Хуулийн L331-5 дахь зүйлд заасны дагуу техникийн хамгаалалтын арга хэмжээ гэдэг нь программ хангамж, фонограм, дуу бичлэг, программ, эсхүл хэвлэл нийтлэлээс бусад зохиогчийн болон түүнд хамаарах эрх эзэмшигчдийн бүтээлийг зөвшөөрөлгүйгээр ашиглахыг хязгаарлах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ гэж тодорхойлсон.</p> <p>Хэрэв этгээд техникийн хамгаалалтыг санаатайгаар тойрсон бол L335-3–L335-4-1 дэх зүйлд зааснаар гэмт хэрэгт тооцно. Үүнд ТРМ-ийг гацаах, устгах, эвдэх программ, төхөөрөмж үйлдвэрлэх, импортлох, худалдах, түрээслэх, хадгалах, санал болгох, олон нийтэд түгээх, өөр этгээдийг урамшуулах, зохион байгуулах зэрэг үйлдэл багтана. Ийм тохиолдолд 3,750 еврогоос 300,000 евро хүртэл торгуулах эсвэл зургаан сарын хорих ял оноохоор хуульчилсан.</p> <p>Европын парламентын 2001 оны 5 дугаар сарын 22-ны 2001/29/ЕС тоот Удирдамжийн 5.3 дугаар зүйлд зааснаар судалгаа шинжилгээ, боловсрол, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хүртээмжийг хангах, олон нийтийн ашиг сонирхолтой сэдвийн талаарх мэдээлэл, парламент, шүүх, захиргааны хэрэгцээ, эсхүл олон нийтийн аюулгүй байдлын зорилгоор ТРМ-ийг тойрсон үйлдлийг зөрчилд тооцохгүй.⁶²</p>

⁵⁹ Их Британи, Copyright, Designs And Patents Act (1988). Хандах:

<https://assets.publishing.service.gov.uk/media/60180c2b8fa8f53fc62c5897/Copyright-designs-and-patents-act-1988.pdf>

⁶⁰ Хууль бус үйлдэл гэдэг нь хууль бусаар худалдаалах болон түрээслэхээр үйлдвэрлэсэн, хувийн болон дотоод хэрэгцээнээс бусад зориулалтаар импортолсон, бизнесийн үйл ажиллагаандаа түрээслэхээр зарах болон санал болгосон, эсхүл нийтэд ил болгосон, борлуулах болон түрээслүүлэхээр сурталчилгаа хийсэн, эзэмшсэн, түгээсэн, байрлуулсан, хадгалсан, борлуулсан, бизнесээс гадна зориулалтаар зохиогчийн эрх эзэмшигчид шударга бус байдлаар нөлөөлсөн үйлдлийг ойлгоно.

⁶¹ БНФУ, Intellectual Property Code (1992). Хандах:

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006069414/LEGISCTA000006114031/2025-06-29/#LEGISCTA000006114031

⁶² Европын Холбоо, Directive 2001/29/EC of the European parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. Хандах: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32001L0029>

5	БНХАУ	<p>Зохиогчийн эрхийн тухай хууль⁶³</p> <p>Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 49 дүгээр зүйлд зааснаар хэн ч зохиогчийн эрхийн эзэмшигчийн зөвшөөрөлгүйгээр техникийн хамгаалалтыг тойрох, халдах эрхгүй. Энэ заалтыг зөрчсөн этгээдэд нөхцөл байдлаас хамааран иргэний, захиргааны, эсхүл эрүүгийн хариуцлага оногдуулна. Хэрэв үйлдэл нь ашиг олох зорилготой бөгөөд хууль бус орлого нь нэлээд хэмжээний, эсхүл нөхцөл байдал нь ноцтой бол Эрүүгийн хуулийн 217 дугаар зүйлд заасны дагуу эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэнэ.</p> <p>Харин Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 50 дугаар зүйлд заасны дагуу шинжлэх ухаан судалгаа, хичээл заахаар, ашгийн бус зорилгоор хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулан хэвлэмэл бүтээлийн хэсгийг танилцуулах, хуваалцах, шүүх, захиргаа, хяналттай холбоотой хууль тогтоомжид зааснаар төрийн байгууллага үйл ажиллагаа явуулж байгаа үед, сүлжээ, программ, компьютерын аюулгүй байдалтай холбоотойгоор техникийн хамгаалалтын арга хэмжээг зөрчсөн нь зөрчилд тооцогдохогүй байхаар зохицуулсан байна.</p>
6	БНЭУ	<p>Зохиогчийн эрхийн тухай хууль⁶⁴</p> <p>Зохиогчийн эрхийн тухай хууль (Copyright Act 1957)-ийн 65А дугаар зүйлд техникийн хамгаалалтын арга хэмжээг (TPM) зөрчсөн тохиолдолд оногдуулах шийтгэлтэй холбоотой зохицуулалт бий. Хуулиар хамгаалагдсан TPM-ийг санаатайгаар эвдсэн, идэвхгүйжүүлсэн бол хоёр жил хүртэл хорих ял, эсвэл торгууль онооно. Гэвч 65А(2)-т зааснаар хүний хувийн мэдээлэл хамгаалах, компьютерын сүлжээ ба программын аюулгүй байдлыг шалгах, хууль ёсны мөрдөн шалгах ажиллагаа, улсын аюулгүй байдлын зорилго, техникийн судалгаа зэрэг тодорхой нөхцөлд TPM-ийг тойрсон үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцохгүй.</p> <p>Мөн 65В дугаар зүйлд зохиогчийн эрхийн удирдлагын мэдээлэл (RMI)-ийг санаатайгаар устгах, өөрчлөх үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцож, хоёр жил хүртэл хорих ял эсвэл торгууль оногдуулахаар зохицуулсан.</p>

Судалгаанд хамруулсан АНУ, Их Британи, Франц, БНХАУ, Энэтхэг, Монгол Улсын хууль тогтоомжийг харьцуулан үзвэл бүх улс оронд техникийн хамгаалалтын арга хэмжээг (TPM) санаатайгаар тойрох, устгах, идэвхгүйжүүлэх үйлдэлд хариуцлага оногдуулдаг. Гэвч үндэсний аюулгүй байдал, хууль сахиулах ажиллагаа, мэдээллийн болон компьютерын аюулгүй байдал, нууцлалтай судалгаа, боловсролын болон архивын ашиглалтад зориулсан тохиолдолд TPM-ийн зөрчлийг зөрчилд тооцохгүй байхаар нийтлэг зохицуулалтыг хуульчилсан байна.

3.2. Контент устгуулах мэдэгдэл

Судалгаанд хамруулсан улсуудын хууль тогтоомжийг харьцуулан судлахад контент устгуулах мэдэгдэл нь хэн нэгэн этгээд хууль бус үйлдлийн улмаас цахим, дижитал орчинд зохиогчийн эрх эзэмшигчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах агуулгаар тусгагдсан байна.

Хүснэгт 5: Контент устгуулах мэдэгдлийн тогтолцоо

⁶³ БНХАУ, Copyright Law of the People's Republic of China (2010). Хандах: https://www.gov.cn/guoqing/2021-10/29/content_5647633.htm?utm_source=chatgpt.com

⁶⁴ БНЭУ, The Copyright Act (1957). Хандах: <https://www.copyright.gov.in/Documents/Copyrightrules1957.pdf>

№	Улсын нэр	Хуулийн зохицуулалт
1	Монгол Улс	Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 52 дугаар зүйлд цахим болон харилцаа холбооны бусад сүлжээнд зохиогчийн эрхийг хамгаалах талаар зохицуулсан ба 52 дугаар зүйлийн 52.4 дэх хэсэгт заасны дагуу оюуны өмчийн улсын байцаагч нь зохиогчийн эрх болон хамаарах эрх эзэмшигчийн хүсэлтээр үйлдэл болон үйл ажиллагаа, үйлчилгээг зогсоохоор зохицуулсан байна ⁶⁵ . Мөн Эрүүгийн хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.14 дэх хэсэгт заасны дагуу “Худал мэдээлэл тараах” гэмт хэргийг зохицуулсан бөгөөд эрх зүйг тайлбарлах түүхчилсэн аргаар тайлбарлавал ⁶⁶ цахим орчинд худал мэдээлэл тараагдсантай холбоотой эрх зүйн харилцааг хамгаалсан байна ⁶⁷ . Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1.13 дэх хэсэгт заасны дагуу иргэн хуулийн этгээд эрх нь зөрчигдсөн гэж үзвэл шүүхэд хандах эрхтэй байна. Улмаар Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн холбогдох зүйл заалтын дагуу хэрэг бүртгэл, мөрдөн шалгах ажиллагаа эхэлнэ ⁶⁸ .
2	АНУ	<p>Дижитал мянганы зохиогчийн эрхийн тухай болон Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 512 дахь хэсэгт заасны дагуу үйлчилгээ үзүүлэгч⁶⁹ нь хамгийн гол үүрэг оролцоотой оролцдог. Үйлчилгээ үзүүлэгчийн үндсэн чиг үүрэг нь зөрчил бүхий контентыг устгах юм. Хэн нэгэн этгээд зохиогчийн эрх эзэмшигчийн зөвшөөрөлгүйгээр түүний нэрийн өмнөөс бүтээлийг нь байршуулах, эсхүл цахим орчинд ямар нэгэн байдлаар түүний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хөндсөн бол зохиогчийн эрх эзэмшигч үйлчилгээ үзүүлэгчид мэдэгдэл хүргүүлдэг⁷⁰. Тухайн мэдэгдэлд хаана зөрчигдсөн, түүний цахим холбоос, яаж зөрчигдсөн, контент устгахыг зөвшөөрсөн мэдээллийг бичиж, цахим болон биет гарын үсгээ зурахыг шаарддаг. Мэдэгдлийг хүлээн авсны дараа шалгаж үзээд яаралтай арилгах⁷¹, бүтээлд нэвтрэх боломжийг хязгаарлах, хаахаар зөрчил үйлдэгдсэн цахим хаягийг хариуцан ажилладаг байгууллага руу мэдэгдэх хуудас хүргүүлнэ.</p> <p>Үйлчилгээ үзүүлэгч энэхүү журмыг дагаж мөрдвөл зохиогчийн эрхийн зөрчилтэй холбоотойгоор санхүүгийн болон бусад хариуцлагаас чөлөөлөгдөнө (safe harbor). Харин зохиогчийн эрх эзэмшигч санаатайгаар хуурамч мэдэгдэл гаргасан эсвэл үйлчилгээ үзүүлэгч хуулийн дагуу арга хэмжээ аваагүй бол хариуцлага хүлээлгэнэ.</p>

⁶⁵ Монгол Улсын Зохиогчийн эрхийн тухай хууль (2021). Хандах:

<https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16230812154721>

⁶⁶ Баянгол дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх 2022 оны 09 дүгээр сарын 08-ны өдөр хохирогч Ж.У-н гомдолд үндэслэн улсын яллагч Б.Солонгын яллах дүгнэлтээр шүүгдэгч Б.Н-тэй холбоотой маргааныг шийдвэрлэхээр шүүх хурал хуралдсан. Шүүх дүгнэхдээ “... шүүгдэгч Б.Н нь хохирогч Ж.У-н талаар фэйсбүүкт илт худал мэдээлэл тараасан тул Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн тусгай ангийн 13 дугаар зүйлийн 13.14 дэх хэсэгт “Худал мэдээлэл тараах” гэмт хэрэгт тооцон ял шийтгэсэн” 106/2022/0540/Э тоот тогтоол гаргасан. Хандах:

https://shuukh.mn/single_case/78639?daterange=2022-01-01%20-%202022-09-21&id=1&court_cat=2&bb=1

⁶⁷ Монгол Улсын Эрүүгийн хууль (2015). Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail/11634>

⁶⁸ Монгол Улсын Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль (2017). Хандах:

<https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=12694>

⁶⁹ Үйлчилгээний ажилтан гэдэг нь Зохиогчийн эрхийн хуулийн 512 дугаар зүйлийн 512 (к) дахь хэсэгт зааснаар хэрэглэгчийн илгээсэн, хүлээн авч байгаа мэдээлэл, агуулгыг өөрчлөхгүйгээр хэрэглэгч хооронд цахим орчинд дамжуулах, холбох, түгээх эрх бүхий байгууллага, ажилтан бөгөөд цахим үйлчилгээ, программ хангамжийн түгээгч гэж тодорхойлсон.

⁷⁰ Зохиогчийн эрх эзэмшигч цахим орчинд зохиогчийн эрхийн зөрчилтэй холбоотой гомдол ирсэн тохиолдолд үйлчилгээний ажилтан тухайн гомдлыг шийдвэрлэх, хариуцан ажиллах албан хаагчийг томилдог. Томилогдсон албан хаагч нь гомдол хүлээн авснаас хойш контент устгах үйл явцыг зохион байгуулдаг.

⁷¹ АНУ-н холбогдох хууль тогтоомжид яаралтай гэдгийг яг хэдэн өдөр вэ? Гэдгийг тодорхой заагаагүй бөгөөд 2003 оны 5 дугаар сарын 10-ны өдрийн M2002-00620-C0A-R3-CV хэргийн дугаартай Nashville дэх Tennessee-н Давж заалдах шатны шүүх тайлбарлахдаа “... яаралтай гэдэг нь хэргийн нөхцөл байдал, баримтыг шалгаж үзсэнийхээ дараа мэдэгдэлтэй холбоотой авсан арга хэмжээ нь үндэслэл бүхий байх бөгөөд мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш үндэслэлгүйгээр хойшлуулж болохгүй ...” гэж тодорхойлсон. Хандах: <https://www.cetient.com/case/gary-buck-v-john-scaff-1067616>

3	Их Британи	<p>Цахим худалдааны журмын 22 дугаар зүйлд зааснаар үйлчилгээ үзүүлэгч нь хэрэглэгчээс хууль бус контентын талаар мэдэгдэл хүлээн авмагцаа тухайн контентыг устгах эсвэл түүнд нэвтрэх боломжийг хязгаарлах үүрэгтэй. Мэдэгдэлд илгээгчийн нэр, хаяг, хууль бус контентын холбоос (жишээ нь URL), мөн зөрчил гэж үзэж буй шалтгааныг заавал тусгах шаардлагатай.⁷²</p> <p>Үйлчилгээ үзүүлэгч мэдэгдэл авсны дараа зохих арга хэмжээ аваагүй бол зохиогчийн эрх болон бусад холбогдох хуулийн дагуу хариуцлага хүлээнэ. Харин мэдэгдлийн дагуу шаардлагатай арга хэмжээг цаг тухайд нь авсан тохиолдолд АНУ-ын Дижитал мянганы зохиогчийн эрхийн тухай хуульд заасан <i>safe harbor</i> тогтолцоотой адил зарчмаар хариуцлагаас чөлөөлөгдөнө.</p>
4	БНФУ	<p>Европын парламентын 2000/31/ дүгээр удирдамж болох Цахим худалдааны журмын 21 дүгээр зүйлийн 21.2 дахь хэсэгт заасны дагуу гишүүн орнууд дотоодын хууль тогтоомждоо контент устгах талаар тусгах, энэ талаар уг удирдамжийн тайлан оруулах талаар дурдсан нь БНФУ контент устгах талаар үндэсний хэмжээний зохицуулалтын суурийг бүрдүүлсэн⁷³.</p> <p>Дижитал эдийн засгийн итгэлцлийн тухай хуулийн⁷⁴ 6 дугаар зүйлд заасны дагуу хостинг үйлчилгээ үзүүлэгчид мэдэгдэл хүргүүлнэ. Тухайн мэдэгдэл нь он, сар, өдөр, овог нэр, оршин суугаа хаяг, байгууллага бол бүртгэлийн хаяг, хүлээн авагчийн нэр, хаяг, зөрчигдсөн бүтээл, зөрчигдсөн цахим орчны холбоос зэрэг мэдээллийг дурдах ёстой. Үйлчилгээ үзүүлэгч нь холбогдох байгууллагад контент устгуулах талаар мэдэгдэл хүргүүлэх бөгөөд тухайн байгууллага шуурхай арга хэмжээ авдаг. Хуулиар хэд хоногийн хугацаанд контентыг устгах талаар тодорхой заагаагүй⁷⁵. Хэрэв зохиогчийн эрх эзэмшигч, эсхүл түүний төлөөлөгч хууран мэхлэх, буруу санааны⁷⁶ үндсэн дээр мэдэгдэл хүргүүлсэн, эсхүл мэдэгдлийг хүлээн авсан үйлчилгээний ажилтан хуульд заасан зохимжтой арга хэмжээ аваагүй бол хуулийн дагуу хариуцлага хүлээдэг.</p>
5	БНХАУ	<p>2000 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдрийн 114 дүгээр уулзалтаар БНХАУ-ын Дээд Шүүхээс баталсан “Интернэтийн тайлбар” тогтоолын 7 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрх эзэмшигч эрх нь зөрчигдсөн гэж үзвэл цахим үйлчилгээ үзүүлэгчид⁷⁷ мэдэгдэл хүргүүлэх боломжтой. Зохиогчийн эрх эзэмшигчээс мэдэгдэл хүлээн авснаар мэдэгдэлтэй холбоотой зүйлсийг шалгах үүрэгтэй. Зохиогчийн эрх эзэмшигчийн мэдэгдэл үнэн бөгөөд бодитой бол контентыг устгадаг. Мэдэгдэлд зохиогчийн эрх эзэмшигчийн нотолгоо, зөрчигдсөн талаарх барим болон бусад шаардлагатай мэдээллийг нотлох баримтаар хавсаргах бөгөөд 8 дугаар зүйлд заасны дагуу нотлох баримтад үндэслэн устгана. Хэрэв цахим үйлчилгээ үзүүлэгч нь зохих ёсны үүргээ гүйцэтгээгүй, эсхүл зохиогчийн эрх эзэмшигчийн мэдэгдэлд дурдсан мэдээлэл нь худал, түүнээс улбаалан хохирол учруулсан бол хуулийн дагуу хариуцлага хүлээнэ⁷⁸.</p>

⁷² Их Британи, The Electronic Commerce Regulations (2002). Хандах: <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2002/2013>

⁷³ Европын Холбоо, Directive 2000/31/EC of the Parliament and of the council pf 8 June 2000 (2000). Хандах: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0031>

⁷⁴ Франц, Loi pour la confiance dans l'économie numérique. Хандах: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000801164>.

⁷⁵ TF1 v. YouTube-н хэрэг маргааныг Парисын Дээд Шүүх шийдвэрлэхдээ нэхэмжлэгчийн мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш тав хоногийн хугацаанд арилгах үндэслэлгүй гэж үзсэн бөгөөд SPPF v. YouTube-н хэрэг маргааныг шийдвэрлэхдээ нэхэмжлэгчийн мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш 2 хоногийн дотор контентыг устгах нь үндэслэлтэй гэж үзсэн байдаг.

⁷⁶ Үнэн санаанаасаа бус (bad faith) гэдэг нь шударга бус, үнэн сэтгэлээсээ бус санаа зорилготой байхыг ойлгоно.

⁷⁷ Цахим үйлчилгээ үзүүлэгч гэдэг нь контентыг цахимд байршуулах, татах, оруулах, цуглуулах зэргээс гадна хянах, устгах чиг үүрэгтэй ажилладаг. Хандах: https://www.spp.gov.cn/spp/llyj/202304/t20230418_611583.shtml

⁷⁸ БНХАУ, 2000 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдрийн БНХАУ-ын Дээд шүүхийн 114 дүгээр тогтоол. Хандах: <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/7823>

6	БНЭУ	<p>Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 52 дугаар зүйлийн 52(1)(с) дэх хэсэг болон Зохиогчийн эрхийн дүрмийн 75 дугаар зүйлд заасны дагуу зохиогчийн эрх эзэмшигч эрх нь зөрчигдсөн гэж үзвэл цахим орчин дахь бүтээл байршуулах эрх бүхий этгээдэд⁷⁹ бичмэл хэлбэрээр гомдол хүргүүлэх бөгөөд хүлээн авснаас хойш 21 хоногийн хугацаанд, эсхүл шүүхийн шийдвэр ирэх хүртэл зохиогчийн эрхийн бүтээл рүү нэвтрэхийг хязгаарлах бөгөөд 21 хоногийн хугацаа дуусахаас өмнө шүүхийн шийдвэр ирээгүй бол цахимд байршсан бүтээл рүү нэвтрэхийг нээлттэй болгоно. Хэрэв гомдолд хавсаргасан нотлох баримт үнэн гэдэг нь нотлогдвол 36 цагийн дотор гомдол хүлээн авсан этгээд бүтээлд нэвтрэхийг хязгаарлана.</p> <p>Эрх зүйг тайлбарлах логикийн аргаар тайлбарлавал контент устгах эсэх асуудлыг шүүх шийдвэрлэдэг байна. Бичмэл гомдолд зөрчигдсөн гэж үзэж байгаа бүтээлийн мэдээлэл, зохиогчийн эрхийн эзэмшигч, эсхүл онцгой эрхтэй эзэмшигч болох, зохиогчийн эрхийг зөрчсөн, зөрчил үйлдэгдсэн цахим хаяг, зөрчил үйлдсэн этгээдийг мэдэж байгаа бол холбогдох мэдээлэл, зөрчил үйлдсэн этгээдийн эсрэг шүүхэд нэхэмжлэл гаргах мэдээллийг багтаана⁸⁰. Мэдээлэл технологийн хуулийн 79 дүгээр зүйлд заасны дагуу гомдол хүлээн авах этгээд нь үйл ажиллагаатай холбоотойгоор ямар нэгэн хариуцлага хүлээхгүй байхаар зохицуулсан байна⁸¹.</p>
---	------	--

Судалгаанд хамруулсан улсуудын хууль тогтоомжийг харьцуулан судлахад зохиогчийн эрх эзэмшигч өөрийнх нь эрх зөрчигдсөн гэж үзвэл уул эрхээ хамгаалахаар үйлчилгээний ажилтанд мэдэгдэл хүргүүлэх бөгөөд тухайн үүрэг хүлээсэн этгээд нь мэдээллийг хадгалж буй байгууллага руу тухайн контентыг устгах мэдэгдэл хүргүүлдэг. Хүлээн авсан байгууллага яаралтай арилгах арга хэмжээ авч, хэрэв зохиогчийн эрхийн бүтээлийг төлөөлөх эрхгүй этгээд байсан, эсхүл мэдэгдэл муу санаанд тулгуурлан хуурамч мэдээлэл агуулсан бол хуулийн хариуцлага хүлээлгэхээр зохицуулсан байна.

Ихэнх улс оронд мэдэгдлийг хүлээн авсан тохиолдолд яаралтай арилгах арга хэмжээ авахаар зохицуулсан бол БНЭУ-н хувьд мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш 36 цагийн дотор арга хэмжээ авахаар зохицуулсан нь онцлог байна. Өөрөөр хэлбэл АНУ, Их Британи, БНФУ, БНХАУ-н хувьд “яаралтай арга хэмжээ авах” гэж тусгасан бөгөөд яаралтай гэдгийг ямар хугацаа болохыг тодорхой тусгаагүй⁸² бол БНЭУ-н хувьд тодорхой цагийн хязгаар тогтоожээ. Мөн бусад улсын хувьд контент устгах мэдэгдлээ үйлчилгээ үзүүлэгчид эхлээд өгнө. Хэрэв мэдэгдэлтэй холбоотой хууль бус үйлдэл үйлдэгдсэн бол шүүхэд нэхэмжлэл гаргадаг бол БНЭУ-н хувьд контент устгуулах талаарх нэхэмжлэлийг шүүхэд гаргасныхаа дараа контент устгуулах гомдлоо үйлчилгээ үзүүлэгчид гаргаж, гомдолдоо нэхэмжлэлийг хавсаргана. Бусад улсын хувьд үйлчилгээ үзүүлэгчид мэдэгдэл өгөх бол БНЭУ-н хувьд гомдол өгөхөөр зохицуулсан байна.

⁷⁹ Мэдээлэл технологийн тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийн 2(w) хэсэгт зааснаар зуучлагч буюу intermediary нь контент устгах үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцдог бөгөөд энэ нь сүлжээний үйлчилгээ, цахим үйлчилгээ үзүүлэгч, хостинг үйлчилгээ үзүүлэгч зэрэг цахим орчин, интернэттэй холбоотой үйлчилгээ үзүүлдэг бүх хүнийг ойлгохоор тодорхойлсон байна.

⁸⁰ БНЭУ, The Copyright Act (1957). Хандах: <https://www.copyright.gov.in/Documents/Copyrightrules1957.pdf>
БНЭУ, The Copyright Rules (2013). Хандах: https://copyright.gov.in/Documents/Copyright_Rules_2013_and_Forms.pdf

⁸¹ БНЭУ, The Information Technology Act (2000). Хандах: https://www.indiacode.nic.in/bitstream/123456789/13116/1/it_act_2000_updated.pdf

⁸² Дээрх хэсэгт яаралтай гэдгийг шүүх хэргийн нөхцөл байдлаас хамааран янз бүрээр тайлбарлаж байгааг дурдсан болно.

ДӨРӨВ. СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН

Зохиогчийн эрхийн эрх зүйн зохицуулалт нь улс бүрийн эрх зүйн уламжлал, соёлын өв, эдийн засгийн онцлогоос хамааран харилцан адилгүй, өвөрмөц онцлогтой байна. Судалгаанд хамрагдсан АНУ, Их Британи, БНФУ, БНХАУ, БНЭУ болон Монгол Улсын жишээнээс харахад зохиогчийн эрхийг хамгаалах тогтолцоо нийтлэг болон ялгаатай хэд хэдэн зохицуулалт илэрч байна.

Нэгдүгээрт, Монгол Улс, АНУ, БНЭУ, БНХАУ нь зохиогчийн эрхийн эрх зүйн харилцааг Зохиогчийн эрхийн тухай хуулиар зохицуулдаг бол БНФУ нь Оюуны өмчийн тухай хууль, Их Британи нь Зохиогчийн эрх, патент, загварын тухай хуулиар тус тус зохицуулдаг. Энэ ялгаа нь тухайн орны эрх зүйн уламжлалтай холбоотой бөгөөд эх газрын эрх зүй давамгайлсан Франц зэрэг улсад зохиогчийн эрхийг өргөн хүрээний оюуны өмчийн кодексийн нэг хэсгээр зохицуулдаг бол англо-саксоны уламжлалтай орнуудад зохиогчийн эрхийг бусад ойролцоо эрхээс ялгаж, тусдаа хууль тогтоомж хэлбэрээр баталдаг нь нийтлэг байна.

Хоёрдугаарт, зохиогчийн эрхээр хамгаалагдах бүтээл нь нийтлэгээр утга зохиол, урлаг, хөгжмийн бүтээл, кино, дуу дүрсийн бичлэг зэрэг төрөлд хамрагддаг боловч улс орнуудын өвөрмөц уламжлал, соёлын онцлогоос шалтгаалан нэмэлт ангилал бий болсон. Жишээлбэл, Франц улс хувцас загвар, тансаг үйлдвэрлэлийн бүтээгдэхүүнийг онцолсон бол Хятад улс уламжлалт урлагийн цууи төрлийг зохиогчийн эрхээр хамгаалжээ.

Гуравдугаарт, байгууллагын тогтолцоо нь төвлөрсөн ба төвлөрсөн бус байдлаар ялгарч байна. Франц, Хятад зэрэг эх газрын эрх зүйн уламжлалтай улсууд төрийн байгууллагын шууд оролцоонд түшиглэсэн тогтолцоотой бол АНУ, Их Британи зэрэг англо-саксоны орнууд олон төрлийн шүүх, бие даасан хамтын удирдлагын байгууллага, хувийн хэвшлийн оролцоонд суурилдаг.

Дөрөвдүгээрт, хуулийн хариуцлагын тогтолцоо нь улс бүрт ялгаатай. Франц улс зохиогчийн эрхийн зөрчлийг шууд эрүүгийн гэмт хэрэгт тооцох хатуу бодлоготой бол АНУ, Их Британи, Энэтхэг, Хятад зэрэг оронд иргэний болон эрүүгийн хариуцлагыг зэрэгцүүлэн хэрэглэж, санаатай, ноцтой зөрчилд эрүүгийн хариуцлага оногдуулах эрх зүйн тогтолцоотой байна.

Тавдугаарт, цахим орчин дахь зохицуулалт нь техник хамгаалалтын арга хэмжээ (TPM) болон контент устгуулах мэдэгдлийн тогтолцоогоор тодорхойлогддог. Бүх улсад TPM-ийг санаатайгаар зөрчихийг хориглодог бөгөөд судалгаа, боловсрол, үндэсний аюулгүй байдлын хүрээнд зөрчилд тооцохгүй байх нийтлэг зохицуулалт ажиглагдав. Контент устгах мэдэгдлийн хувьд АНУ, Их Британи, Франц, Хятад “яаралтай арга хэмжээ авах” гэж заасан бол Энэтхэг тодорхой хугацааг (36 цаг) тогтоосон нь онцлог байна.

НОМ ЗҮЙ

АНУ, Copyright Law. Хандах: <https://www.copyright.gov/title17/title17.pdf>

АНУ, Crimes and Criminal procedure. Хандах: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2011-title18/pdf/USCODE-2011-title18.pdf>

АНУ, The Digital Millenium Copyright Act. Хандах: <https://www.copyright.gov/legislation/dmca.pdf>

БНХАУ, Copyrigh Law of the People;s Republic of China. Хандах: https://english.www.gov.cn/archive/laws_regulations/2014/08/23/content_281474982987430.htm

БНХАУ, Criminal Law of the People's Republic of China хууль. Хандах: http://www.npc.gov.cn/zgrdw/englishnpc/Law/2007-12/13/content_1384075.htm

БНХАУ, 2000 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдрийн БНХАУ-ын Дээд шүүхийн 114 дүгээр тогтоол. Хандах: <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/7823>

БНЭУ, The Copyrigh Law. Хандах: <https://www.copyright.gov.in/Documents/Copyrightrules1957.pdf>

БНЭУ, The Copyright Rule. Хандах: https://copyright.gov.in/Documents/Copyright_Rules_2013_and_Forms.pdf

БНЭУ, The Information Technology Act. Хандах: https://www.indiacode.nic.in/bitstream/123456789/13116/1/it_act_2000_updated.pdf

БНЭУ-н Шинэ Дэли (New Delhi)-н Дээд Шүүхийн Tata Sky Ltd. Vs Youtube Llc & Ors. хэрэг маргааныг шийдвэрлэсэн тогтоол. Хандах: <https://indiankanoon.org/doc/166344020/>

БНФУ, Intellectual Property Code. Хандах: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006069414/LEGISCTA000006161634/2025-06-29/#LEGISCTA000006161634

Европын Холбоо, Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the information society. Хандах: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32001L0029>

Европын Холбоо, Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000. Хандах: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0031>

Их Британи, Copyright, Design and Patents Act. Хандах:

<https://assets.publishing.service.gov.uk/media/60180c2b8fa8f53fc62c5897/Copyright-designs-and-patents-act-1988.pdf>

Их Британи, The Collective Management of Copyright Regulations 2016. Хандах: https://www.legislation.gov.uk/uksi/2016/221/pdfs/uksi_20160221_en.pdf

Их Британи, Online Safety Act. Хандах: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2023/50>

Их Британи, The Electronic Commerce Regulations 2002 хууль. Хандах: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2002/2013>

Монгол Улс, Зохиогчийн эрхийн тухай хууль. Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16230812154721>

Монгол Улс, Зөрчлийн тухай хууль. Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail/12695>

Монгол Улс, Оюуны өмчийн тухай хууль. Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail/15356>

Монгол Улс, Монгол Улсын Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Оюуны өмчийн газар.
Хандах линк: <https://www.ipom.gov.mn/mn.php?page=40&news=731>

Монгол Улс, Эрүүгийн хууль. Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail/11634>

Монгол Улсын Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль. Хандах:
<https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=12694>

Монгол Улсын Дээд шүүхийн 2010 оны 05 дугаар сарын 19-ний өдрийн 13 дугаар тогтоол.
Хандах: <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16468170501901>

Т.Золбоо, Гэмт хэргийн бүтээц

Цахим үйлчилгээ үзүүлэгч нь зохиогчийн эрхийн зөрчилд эрүүгийн хариуцлагыг томъёолохыг
категоричлох тухай нийтлэл. Хандах:

https://www.spp.gov.cn/spp/llyj/202304/t20230418_611583.shtml

С.Нарангэрэл, Г.Эрдэнэбат, Эрүүгийн эрх зүй: гарын авлага

Black dictionary. Хандах: <https://www.latestlaws.com/wp-content/uploads/2015/04/Blacks-Law-Dictionary.pdf>

Bunt v. Tilley хэрэг. Хандах: <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/bunt-v-tilley-others/>

Interbrand компаниас зарласан дэлхийн топ 100-н брэндийн жагсаалт Хандах:
<https://interbrand.com/best-global-brands/>

(Motion Picture Association) Хандах: <https://www.motionpictures.org/advocacy/driving-local-economies/production-incentives/>

University of London Press v. University Tutorial хэрэг. Хандах:
<https://www.theipmatters.com/post/university-of-london-press-v-university-tutorial-press>

